AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

26 Haziran 1964

Fiyatı : 1 Lira

İNÖNÜ AMERİKADA

Metin Toker

Washington'dan yazıyor

(Basın: A — 4460) — 1015

AKİS

HAFTALİK AKTÜALİTE MECMUASI

Sayı: 523 Cilt: XXX, Yıl :11

Sahibi
Mübin Toker

Başyazarı
Metin Toker

Yazı İşleri Müdürü
Kurtul Altuğ

Bu sayıda Yazı Kurulu
İç Haberler Kısmı: Güneri Civaoğlu Teoman Erel, Egemen Bostancı, Tarık Kakınç (İstanbul), Seyfi Özgenel (İzmir) — Dış Haberler Kısmı: Halûk Ülman — Magazin Kısmı: Jale Candan, Tüli Sezgin. Bihin Anter, Hüseyin Korkmazgil — Fen: Daniyal Eriç — İş Alemi: Fasih İnal - Tayınlar: İlhamı Soysal — Radyo M. T. Öngören.

Resim
Ali Parmakerli

Fotoğraf
Hüseyin Ezer
Erdoğan Çiftler

Klişe:
Doğan Klişe Öz Atölyesi
Tel : 11 78 15

Yazı İşleri
Rüzgarlı Sokak No 15/2
Tel: 1 1 89 82
P.K. 582

İdare
Rüzgarlı Sokak No: 15/1
Tel: 10 61 96

Abone Şartları
3 aylık (12 nüsha) 10.00 lira
6 aylık (25 nüsha) 20.00 lira
1 senelik (52 nüsha) 40.00 lira

İlân şartları
Santimi 20 lira
3 renkli arka kapak 1500 lira

AKİS Basın Ahlâk Yasasına uymayı taahhüt etmiştir.

Dizildiği Yer
Rüzgara Matbaa

Basıldığı yer
Hürriyet Matbaan
Ankara

Basıldığı Tarih:
25.6.1964

Fiyatı 1 lira

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS okuyucuları,

Bu hafta bütün Türkiyenin gözleri Amerikaya çevrilmiş bulunmaktadır. Türkiye Başbakanı İsmet İnönü, şu satırların yazıldığı sırada A.B.D. Başkanı Lyndon Johnson ile Kıbrıs konusunda görüşmeler yapmaktadır.

Başbakan İnönü, A.B.D. Başkanının vâki dâvetine icabet ederek Amerikaya gitmiştir ve Washington'daki temaslarım bitirdikten sonra bir süre Newyork'ta, Birleşmiş Milletlerde çalışmalar yapacak, daha sonra ise Londra ve Parise uğrayarak, İngilterede Sir Douglas Home ve Fransada General De Gaulle ile görüşecektir.

Başbakamn bu ilginç gezisini, Başyazarımız Metin Toker AKİS için takip etmektedir. Metin Toker, Başbakanı Amerikana uçaktan iner inmez karşılamış ve ondan sonra adim adım izlemiştir. Mecmuanın baş tarafında yer alan YURTTA OLUP BİTENLER sayfalarında "Dış Politika" başlığı altında yayınladığımız yazı, Başyazarımızın Washington'dan yolladığı intihalarıdır.

Ayni sayfalarda yer alan ve Başkentteki havayı aksettiren kısım ise Dış Politika sayfaları yazarımız Halûk Ülman tarafından derlenmiştir. AKİS her zaman olduğu gibi bu defa da büyük olaylar mecmuası olduğunu göstermeğe çalışmaktadır. İnönünün bu önemli gezisi hakkında hiç bir yerde bulamıyacağınız bilgiyi AKİS sayfalarında bulacaksınız.

Başbakan İnönü, Amerikaya hareket etmezden önce Meclisten güven oyu istemiş ve güven oyunu aldıktan sonradır ki Washington yolunu tutmuştur Ama geride neler olup bitmektedir?. İnönüye güven oyu vermeyen ve kırmızı oy kullanan muhalefet partileri ve onların lider takıma hangi hesaplar peşindedirler? Plânlar ne şekilde hazırlanmaktadır?. Bütün bu suallerin cevaplan ise "A.P." ve "Hükümet" başlıklı yazılarda verilmektedir.

Bu haftanın sonunda bir AKİS mensubu daha yurt dışına gitti. Mecmuanın KADIN ve SOSYAL HAYAT sayfalarını uzun. yıllardan beri hazırlayan, okuyucularımızın çok iyi tanıdıkları Jale Candan, üç hafta sürecek bir geziye çıkmış bulunmaktadır. Jale Candan Londraya ayak basar basmaz hemen AKİS için çalışmaya başlayacak, bu arada, Avrupada kadının sosyal hayati ile ilgilenecek ve moda çevrelerinde de incelemeler yapacaktır.

Jale Candanın önümüzdeki hafta size Londradan sesleneceğini ümid etmekteyiz.

Bu ay, AKİS'çiler için gezi ayı oldu, İstanbul temsilcimiz ve SİNEMA yazarımız Tarık Kakınç da bir davete icabet ederek Almanyaya hareket etmiştir. Kakınç oradan Cannes'a da uğrayacak ve AKİS okuyucuları için sinema âlemini inceleyecektir.

AKİS, gelecek haftalarda size sürprizler hazırlamakla meşguldür.

Saygılarımızla
AKİS

içindekiler

günlerin getirdiği

Yurttan Akisler

Turizm — Turizm mevsiminin başlamasıyla turistik çaba ve faaliyetlere hız verildiği görülmektedir. Haftanın başında bu konuda, memleketimiz için en önemli toplantılardan biri, Turizm Kongresi toplandı.

Turizm ve Tanıtma Bakanı Ali İhsan Göğüşün konuşmasıyla çalışmalarına başlıyan Kongreye Bakanlar ve turizmle ilgili uzmanlar, özel sektör temsilcileri katılmaktadırlar. Toplantının gündeminde bulunan konular bakımından. Kongrenin Türkiye turizmine ciddi değişiklikler ve hareket getirecek neticelerle sona ermesi beklenmektedir.

Öteyandan, bahsedile edile artık bir efsane haline gelmeye başlıyan izmir.-Hayfa-Brindizi-Cenova feribot seferleri de nihayet geçen hafta başladı. Salı günü saat 10'da dünyanın en lüks feribotlarından Blue, İzmirde 750 bin lira harcanarak inşa edilmiş olan özel iskeleye yanaştı. Turizm ve Tanıtma Bakam Ali İhsan Göğüşün de katıldığı bir törenle karşılandı.

Turizm Danışma Kurulu toplantı halinde
Tavuk mu yumurtadan çıkar, yumurta mı tavuktan

Türkiye turizminin gelişmesinde önemli bir rol oynıyacak, İzmir ve Ege turizm trafiğine büyük bir hareket sağlıyacak olan bu feribot hattı Somer-Fin adlı İsrail firması tarafından tesis edilmiştir. İlk seferi yapan Blue feribotu, kendi emsali arasında dünyanın en büyük ve lüks teknelerinden biridir. 6445 gros tonluk tekne 127 metre boyunda, 19 metre enindedir. 120 otomobil ve 520 yolcu taşıyabilecek kapasitede ve saatta 19 mil sürat yapabilecek kudrettedir.

Meclis — Haftanın içinde Çarşamba günü saat 17 sıralarında, irikıyım lider Osman Bölükbaşının, Memduh Erdemir ve diğer yaverleri arkasında olduğu halde, Meclis salonuna daldığı görüldü. Sıralar arasından hızla ilerleyen Bölükbaşı, gözü Başkan vekili Nurettin Okta olduğu halde gitti, en öndeki yerine oturdu. Yaverleri de arkasındaki sıralara yerleştiler.

Meclis salonundaki manzaraya göre, bir açık oylamanın son safhaları cereyan etmekteydi. Oturuma başkanlık eden Nurettin Ok, soru dolu bir sesle:

"— Osman Bölükbaşı?.." dedi. İrikıyım lider oturduğu yerden seslendi:

"___ Red!"

Ok:

"___ Memduh Erdemir" dedi.

Bölükbaşının arkasından bir ses:

"___Reeed." diye bağırdı.

Sonra Erdemir, cevabının tesirini incelemek amacıyla üç taraftaki localara ve dinleyici sıralarına dikkatle göz gezdirdi.

Bölükbaşının yaverlerinin "red"leri bittikten sonra Başkan Kenan Esenginin adım okudu, o taraftan da "Red!" cevabı geldi.

Bu sırada salonun AP tarafındaki giriş Kapısından iriyarı, buruşuk elbiseli, telâş ve endişeden adımlarını şaşıran bir adamın içeri girdiği görüldü. Başkan Ok, adama bakarak :

"— Mehmet Kazova?" dedi.

İriyarı adamdan cevap olarak bir takım kafa. kol ve el hareketlerinden başka anlaşılır bir ses çıkmadı. Başkan tekrarladı:

"— Mehmet Kazova, nasıl oy kullanıyorsunuz?"

Cevap yine bir takım kafa ve çene hareketlerinden ibaret kalınca. Ok sesini yükseltti:

"— Kabul!"

İriyarı adam, nihayet, cüssesinden umulmıyacak derecede zayıf, ancak zabıt kâtipleri ile Başkanın duyabileceği bir sesle kararını açıkladı:

"Kabul!"

Oylanan, 21 Mayıs olayları suçlularından Talât Aydemir ile Fethi Gürcan hakkındaki idam hükümlerinin kesinleşmesi yönünde Millet Meclisi tarafından daha önce verilmiş olan karar idi. Meclis Senato ve Karma Komisyon arasında epey gidip gelmiş ve yılan hikâyesine dönmüş olan bu konu artık sonuca bağlanıyordu. Bundan önce -tüberküloz olduğu söylenen--Fethi Gürcanın cezasının infaz edilmemesi yönündeki Senato ve Karma Komisyon kararları oylanmış ve reddedilmişti. Bu oylamada salt çoğunlukla karar alınması gerekiyordu. Eğer, Osman Deniz ve Erol Dinçerin idam cezalarının infaz - edilmemesi, Talât Aydemir ve Fethi Gürcanın cezalarının da tasdiki istikametindeki Meclis karan kabul edilirse, bu meselenin TBMM safhası kapanmış olacaktı.

Bir süre sonra Başkan, oylamanın sonucunu "ağır ağır" açıklamağa başladı:

"— Oylamaya 231 milletvekili katılmış.."

Başkan sözlerinin gerisini tamamlamadan salon kapılarında birikmiş, içeriyi gizlemekte olan bazı milletvekilleri heyecanla aynı cümleyi tekrarladılar:

"— Yazık, nisap temin edildi! Gürcan gitti!.."

Meclisin eğilimi belli olduğu için, oylamada iştirakin 226'nin üzerine çıkarak salt çoğunluğun temini demek, Fethi Gürcanın da idam cezasının kesinleşmesi demekti. Böylece oylamaya, nisabı düşürmek amacıyla katılmayan pek çok milletvekilinin gayreti' boşa gitmiş oluyordu.

Başkan Ok, sözlerini tamamladı: 131 milletvekili Meclis kararını kabul etmiş, 74 kişi aleyhte oy kullanmış, 26 milletvekili de çekimser kalmayı tercih etmişti.

Millî Savunma Bakam İlhami Sancar, idamların kesinleşmesi istikametinde; İçişleri Bakanı Öztrak, Turizm ve Tanıtma Bakam Göğüş, Bayındırlık Bakanı Arif Hikmet Onat ve Enerji Bakanı Hüdal Oral çekimser oy kullandılar. AP Grupunun çoğunluğu, idamların kesinleşmesi yönünde oy verdi. CHP ise büyük ölçüde bölündü.

Artık idamlar meselesinin TBMM ile bîr ilgisi kalmamıştır. Erol Dinçer ve Osman Deniz cezalarını müebbed hapis olarak çekecekler, fakat hukuken idam mahkûmu sayılacaklardır. Talât Aydemir ve Fethi Gürcanın cezaları ise, karar Cumhurbaşkanının onayından geçip Resmi Gazetede yayınlanınca infaz edilecektir.

Yolsuzluklar — Hakkındaki yolsuzluk iddiaları bir süreden beri tahkik edilmekte olan Etibank Genel Müdür rü Nafiz Özsoya haftanın başında Salı günü muvakkaten işten el çektirildi. Özsoyla beraber Bankanın Krediler Müdürü Mahmut Borer ve Müdür Muavini Bayram Şentürk de işlerinden uzaklaştırıldılar.

Bu işlem artık son safhasına giren tahkikatın "selâmeti" gerekçesine dayanmaktadır. Yakında Genel Müdür ve arkadaşları adalet huzuruna çıkacaklardır. Tahkikatın son safhasına göre 28 milyon lirayı bulan usûlsüz kredi tahsisi ithamlarının en az üçte birinin ispat *edilmesi* kuvvetle muhtemeldir. Bu tasarruf, hakikaten enerji dolu, fakat bir parça çekingen Enerji ve Tabiî Kaynaklar Bakanının ilk cesur icraatadır.

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

Yıl : 11, 26 Haziran 1964, Sayı: 523 Cilt: XXX

YURTTA OLUP BİTENLER

Başbakan İnönü Esenboğa Hava Alanında veda ediyor
Amerika yolunda

Millet

Güven oyu ve sonrası

Şu satırların yazıldığı sırada İnönü. A.B.D, de Kıbrıs konusuyla ilgili temaslarına devam etmektedir. Ancak, Amerika temaslarının Kıbrıs Meselesinde sadre şifa bir çare getireceği - nı söylemek için zaman henüz erkendir.

Başkentte şimdi merakla beklenen. Başbakanın gezisinin neticeleridir. Baş bakan, sadece Kıbrıs politikasıyla il— gili olarak Meclisten istediği güven o- yunu almış bulunmaktadır. Dört muhalif partinin adeta kader birliği ederek oy sepetlerine attıkları kırmızı oy* lar, İnönünün, bir kere daha ağır bir görevi omuzlarına almasını önleyememiştir.

194 kırmızı ve 2 çekimser oya kar şılık alınan 500 beyaz oy aslında çok şey ifade etmektedir. Aradaki farkın azlığının Muhalefet ve onu tutan bir takım basın tarafından ne şekilde tefsir edildiği malûmdur. Ama şunu kabul etmek gerekir ki, nisbî temsil sistemini uygulayan demokratik memleketlerde bir tek oy farkı 5le bile görev başında kalan pek çok hüküm*?* vardır.

Büyük Meclis, Kıbrıs politikasında Başbakan İnönüyü tasvip etmiş ve izhar ettiği, oylarla işi sonuna kadar götürmesini istemiştir. İnönü bu görevi, memleketseverliğinin icabı olarak ka— bûl etmiştir.

Şimdi lütfen, Parlâmentodaki muhalefet partilerine bakınız :

İnönünün Amerikada bulunduğu sırada bile yeni tertip ve plânlar hazırlanmaktadır, Hükümetin bir ekalliyet hükümeti olduğu sloganı devam ettirilmektedir. Bununla ne yapılmak istenildiği açıktır. Ancak birkaç hususun bilinmesinde fayda vardır :

1 — Hükümet Meclisin güven oyuna mazhar olmuştur. O halde bir ekalliyet hükümeti" değildir.

2 — C.H.P. eğer Hükümetten çekil mek lüzumunu hissederse, yeni bir

koalisyon denemesine asla girmeyecektir. Hele bir A.P. - C.H.P. birliği; asla hayal edilmemelidir.

3 — Bir Millî Koalisyon kurulması da imkânsızdır. C.H.P. böyle garip bir birleşme içinde bulunmayacaktır.

Bütün bunların dışında eğer bir değişiklik isteniliyorsa, bunun da iki yolu vardır: Birinci yol, muhalefet partilerinin birleşip, Hükümeti düşürmeleridir. Fakat Meclislin terkip tarzı bu imkânı pek vermemektedir. Zira Muhalefet, Hükümeti düşürmek, için gerekli salt çoğunluğu, yani 226 oyu bir araya getirmeğe pek muvaffak olacağa benzememektedir.

İkinci ve son yol ise, milletin hakemliğine müracaat etmek ve erken seçime gitmektir.

Bütün bunlar bilinirken, Muhaliflerin bu telaşı niye?

Dış Politika

Sıvanan kollar

(Kapaktaki seyahat)

Geride bıraktığımız haftanın son günü, güneşli deniz kıyılarında geçirdikleri bir hafta sonunu daha arkada bırakan milyonlarca amerikalının, altlarında arabaları, yanlarında karıları, çocukları ve köpekleri, evlerine dönmek üzere olduğu saatler, do, virginia eyaletindeki Langley hava üssüne dev bir tepkili yolcu uçağı indi. Üzerindeki yazılardan, bunun, Birleşik Amerika Devlet Başkanının üç özel uçağından biri okluğu anlaşılı-

İnönü ve Gürsel

İki el bir baş içindir

... ve sonrası

Şu satırların yazıldığı sırada, bütün A n a d o l u ve Kıbrıs türklerinin g ö z ü A t - lantiğin ötesine çevrilidir. Bilindiği gibi, Türkiye Başbakanı İsmet İnönü, Kıbrıs anlaşmazlığını bir kere de Amerikanın en yüksek kademeli idarecileriyle görüşmek üzere gittiği Wahington'daki temaslarını tamamlamış ve hafta ortasında, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri U Thant'la konuşmak için New York'a geçmiştir. Başbakan İnönü, Cumartesi gününe kadar ora. da kaldıktan sonra Londraya uçacak, ingiliz başkentinde Kraliçenin Başbakanı ve Dışişleri Bakanı ile görüşmeler yapacaktır. Bu görüşmelerin ağırlık noktası da, hiç şüphesiz, Kıbrıs olacaktır. Nihayet İnönü, önümüzdeki hafta ortalarında Türkiyeye dönerken Parise de uğrayacak ve orada da Fransız Devlet Başkanı General De Gaulle ile buluşacaktır. Bu buluşmada üzerinde en fazla durulacak konu da. elbette, Kibrisin durumundan başkası değildir.

Görüldüğü gibi, Başbakanın Washington'da yaptığı temaslar Kıbrıs konusunda hazırlanan bir karşılıklı görüşme dişisinin ilk halkasından başka birşey değildir. Bu bakımdan, ondan sonra gelen halkalar betti olmadan, bu temaslardan alınan sonuçları değerlendirmek doğru olamaz. Kaldı ki, Kıbrıs anlaşmazlığı usun yılların, çok karmaşık duyguların ve içinden çıkılması güç durumların yarattığı bir anlaşmazlıktır, öyle bir-iki görüşmeyle giderilmesi, çözülmesi beklenemez.

Buna rağmen, türk kamu oyu, daha ilk günlerden başlayarak. Başbakan İnönünün Washington'da yaptığı temasların hangi olumlu sonuca vardığını araştırmaktadır. Çünkü Türkiye. Başkan Johnson'ın İnönüye yolladığı mesaj re yaptığı davet yüzünden, milletlerarası andlaşmaların kendine verdiği müdahale hakkını kullanmak üzere olduğu bir sırada bundan vazgeçmiş ve bir kere de amerikan idarecileriyle yapılacak görüşmeterin ne sonuç vereceğini görmeyi kararlaştırmıştır, Şimdi bu görüşmeler olumlu bir sonuca ulaşamazsa, türk kamu oyu, elbette ki vazgeçilen müdahalenin kaçırılmış bir fırsat olup olmadığım kendi kendine soracak ve bunun cevabını arayacaktır.

Amerikalı dostlarımıza hemen hatırlatalım ki türk kamu oyunun Washington'Iu idarecilerden beklediği öyle fazla birşey değildir. Türkiyede aklı başında olan hiç kimse Amerikanın bir türk müdahalesi yanında yer almasını, Akdenizdeki filosunu türk çıkarmasının emrine vermesini beklemiyor. Türk kamu oyunun bütün istediği, Amerikanın Kıbrısta çevrilen rum dolaplarını anlamasıdır. Bir kere bu anlaşıldıktan sonra, gerisi kendiliğinden gelecektir, O zaman Adadaki rum liderlerin şimal sanıldığı gibi devlet adamları değil, çete başları olduğu anlaşılacak, o zaman Adadaki türklerin çırpınmaları daha iyi değerlendirilecek, o zaman Türkiyenîn endişeleri haklı bulunacaktır. İş bu noktaya geldikten sonra da, Kıbrıs anlaşmazlığına bir çözüm yolu bulmak sadece bir zaman işi olabilir. Kaldı ki Türkiye, bu gerçek anlaşılıp kabul edilmeden Yunanistan'la aynı masa başına oturacak değildir.

Eğer Türkiye Başbakanının Washington'a yaptığı yolculuk amerikan idarecilerinin gözünü açmaya yardım ettiyse, İnönünün gayretleri en olumlu sonuca ulaşmış demektir. Yok, eğer bu yolculuktan sonra da amerikalı dostlarımız gene Kibrisin diğer bağımsız devletler gibi bir devlet idareyi silah gücüyle ellerinde tutup türkleri hiçbir işe karıştırmayan rum liderleri devlet adamı, eli silahlı rumları bu devletin ordusu ve polisi diye kabule devam ederlerse, o zaman işler gene kısa zamanda çığırından çıkacaktır. Ama bu sefer işin sorumuna kimse Türkiyenin üzerine yükleyemez çünki Türkiye, Başbakanını taa Washington'a kadar yollayıp Amerikanın gözünü açmaya, ona kendi haklı davasını anlatmaya çalışmıştır.

Artık bundan sonrası, amerikan idarecilerinin bileceği iştir .

yordu. Fakat, uçak alana indikten sonra kapıda beliren Johnson değil, Türkiye Başbakanı İsmet İnönü oldu. İnönü, kapıdan çıkarken, eşinin elini tutmuştu. Alanda kendini karşılayanlar arasında, Amerikan Dışişleri Bakanlığı protokol görevlileri dışında, Türkiyenin Washington Büyük Elçisi Turgut Menemencioğlu ve eşi, Birleşmiş Milletlerdeki türk temsilcisi Orhan Eralp ve eşi vardı. Görevliler, bunlar dışında başka hiçbir türkün alana girmesine izin vermemişlerdi.

birbiriyle çarpışıyordu ve bu çarpışma, Türkiye ile Yunanistanın arasını alabildiğine açmıştı. İki komşu arasında bu yüzden çıkan anlaşmazlık son haftalarda o kadar büyümüştü ki, eğer Başkan Johnson sonunda araya girip her iki devletin başbakanını da washington'a çağırmasaydı, bir türk - yunan savaşının çıkması işten bile değildi. Başkanın işe karışması üzerine Türkiye silâha sarılmadan bir kere de bu yolu denemeyi kabul etmiş ve İnönü, Johnson'la görüşmek üzere A-

Londradan Parise geçmesi, orada da Fransız Devlet Başkanı General De Gaulle ile konuşmalar yapması bekleniyordu. General De Gaulle ve İsmet İnönü, birbirlerine karşı derin saygı duyguları besledikleri halde, şimdiye kadar hiç görüşmek fırsatını bulamamışlardı. Türkiyenin bir zamanlar Pariste büyük elçi olarak bulunmuş Dışişleri Bakanı Feridun Cemal Erkin hem Fransa Devlet Başkanının, hem de Türkiye Başbakanının bu duygularını bildiği için böyle

Cumhurbaşkanı Gürsel Başbakan İnönüyü uğurluyor
Dostça ve içten

Dünya olaylarının çoğuna bir beyzbol maçı kadar bile önem vermeyen olağan amerikalı, o akşam yatağa girmeden önce en beğendiği televizyon istasyonunda son haberleri dinlerken, Türkiye Başbakanı İsmet İnönünün Birleşik Amerikaya Başkan Johnson'ın çağırışı üzerine ve Kıbrıs denilen bir adanın durumunu görüşmek amacıyla geldiğini öğrendi. Televizyondaki yorumcunun söylediğine göre, Akdenizin doğusundaki Kıbrıs adasında yaşayan türk ve rum topluluklar bir süredir silâha sarılmış, merikaya gelmişti.

Televizyon yorumcusunun söylediğine bakılırsa, İnönü, Johnson'la biri Pazartesi, diğeri de Salı günü olmak üzere iki görüşme yapacak, ondan sonra da Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri U Thant'la konuşmak üzere New York'a geçecekti. İnönünün New York'ta iki gün kalması bekleniyordu. Türkiye Başbakanı oradan Cumartesi günü uçağa binecek ve ingiliz devlet adamları, bu arada Başbakan Sir Douglas Home'la görüşmek için Londraya gidecekti. İnönünün

bir fırsattan faydalanıp iki devlet adamını karşılaştırmak zeminini araştırmıştı. Erkinin bu zemin yoklaması m Paris büyük bir memnunlukla karşılamış ve İnönünün, Amerika dönüşü, General tarafından ağırlanmasının Fransayı sevindireceği bildirilmiştir.

Kayıtlı iyimserlik

Acaba Beyaz Sarayda yapılacak görüşmeler sonunda Türkiye ile Yunanistan arasındaki anlaşmazlığı gidermek, Kıbrıs çıkmazına bir çıkar yol bulmak mümkün olacak mıydı?

Televizyondaki yorumcu bu soruya kesin olarak cevaplandırmanın çok güç olduğunu söylüyordu. Zaten Baş kan Johnson da bunu bildiği için -ortaya hiçbir belirli çözüm yolu atmamış, önce türk ve yunan başbakanlarını' dinlemek, sonra da bunlar arasında ikili bir karşılaşma hazırlamak istemişti. Gerçi bu karşılaşma öyle bugünden yarma olacak iş değildi ama, Washington görüşmeleri buna hiç değilse bir ilk adım olabilirdi. Sonra, Başkan Johnson bir kere de Papandreu ile görüşmeden .hiçbir şey söylenemezdi. Bilindiği gibi, . Başkan jonhson Pazartesi ve Salı günleri İsmet İnönü ile görüştükten sonra, Çar şamba ve Perşembe günleri de Yuna nistan Başbakanı Papandreu ile konuşacaktı. Türkiye ile Yunanistan ara sında bir anlaşma zemini bulunup bulunamayacağı, iki başbakanı bir ara ya getirmekten bir fayda umulup umulmayacagı ancak bu konuşmadan sonra belli olacaktı. Ancak şimdiden bir nokta keşin olarak söylenebilirdi; Türkiye Başbakanı Amerikaya çok, kararlı gelmişti, bu bakımdan savunduğu görüşleri değiştirmesi beklenemezdi. Türkiye şimdiye kadar türk-yunan dostluğunu korumak. Kıbrıs an Iaşmazlığını silâhlı bir çatışmaya kadar götürmemek için büyük fedakârIıklar yapmıştı. Eğer Yunanistan kom şusuyla yeniden dostluk kurmak ve Kıbrıs yüzünden savaş çıktığım görmemek, istiyorsa, buyursun, fedakârlık sırası kendisinindi

'Gerçekten, geçen Pazar sular kararmadan Lansley hava alanına inen İsmet İnönü. o geceyi geçirmek Üzere gittiği Williamsburg kasabasında ken disiyle görüşen bir AKİS yazarına bu konuda hiçbir, tereddüde yer vermeyecek şekilde konuştu ve "buraya taviz vermek için değil görüşümüzü, anlatmak için geldim" dedi. Acaba Başkan Johnson'la yapacağı görüşmelerden olumlu bir sonuç alınabilecek miydi İnönü bu soruyu kayıtlı bir iyimserlikle cevaplandırdı. Eğer görüşmelere iyiniyet havası hakim olursa, olumlu sonuçlar alınacağını umuyordu Fakat İnönüye göre en önemli amaç, Kıbrıs için bir çıkar yol bulunsun bu lunmasın türk - amerikan münasebetlerinin korunmasını saklamaktı. Çünki işin doğrusunu söylemek gerekirse, bu münasebetlerin son günlerde hiç de iç açıcı olmadığı aşikârdı.

Bu gerçeği amerikalılar da artık kavramış olmalılar ki İnönünün bütün Amerika gezisi boyunca Türkiye

İnönü ve eşi Johnson'un özel uçağında

İlk Adım

Başbakanına olağanüstü bir ağırlama gösterisinde bulundular. Doğrusu, İnönüye Beyaz Sarayın bahçesinde yapılan karşılama töreni bile başlıbaşına görülecek birşeydi. İnönü ve beraberindekiler. Pazar gecesini Wllliams burg'un ünlü Ullen-Bryd malikanesinde geçirdikten sonra Pazartesi sabahı kasabada bir atlı araba gezisi yaptılar ve ondan sonra helikopterlere bindirilip Beyaz Sarayın arkasındaki geniş yeşil alana indirildiler. Bay ve Bayan Johnson, İnönü ile eşini Beyaz Sarayın avlusunda karşıladılar. Johnson' ların yanında Dışişleri Bakanı Dean Rusk ile eşi ve Dışişleri Bakap Yar dımcısı George Ball vardı Ball, Kıb rıs anlaşmazlığı çıktıktan sonra Ankaraya iki defa gelip gittiği için İnö nünün dostluğunu ve sevgisini kazan makla öğündüğünü kimseden saklamıyor ve yanında duran Phillips Talbot'a Ankara izlenimlerini anlatıyordu.

Adil bir barış .

Beyaz Sarayın güneyindeki yeşil alanda düzenlenen karşılama töreninin en dikkati çeken tarafı Johnson'la İnönünün yaptıkları karşılıklı konuşmalardı Gerçi bu konuşmalar sırasında hiçbiri Kibrisin adını açıktan açığa anmadı ama. kullandıkları her cümleden, kafalarının arkasında bu anlaşmazlığın yattağı belliydi. John son, yaptığı konuşmada, görüşmelerin herkesi üzen anlaşmazlığa bir çözüm yolu bulunmasına yardımcı olmasını diledikten sonra, İnönüyü şim diye kadar iki kere görmek fırsatını bulduğunu söyledi ve Birleşik Amerikanın Türkiyenin yalnız iyi bir dostu değil, müttefiği ve ortağı olduğunu belirtti. Buna karşılık İnönü de, kendisine yapılan muhteşem karşılama törenine teşekkür etti ve Türkiye ile Amerika arasındaki dostluğun geçici menfaatlere değil, fakat ortak ideallere dayandığını belirtti..' Bundan sonra Kıbrıs meselesine değinen İnönü şöyle dedi :

"___ Eğer ziyaretim, dünyanın bize ait bölgesini tehlikeye sokan meselenin çözülmesine yardım ederse, faydalı olacaktır. Türkiye barışa, inan maktadır. Fakat adaletsizliğe dayanan bir barış,.:uzun Ömürlü olamaz."

İnönünün boyu, Johnson'a göre ayarlanan mikrofona yetişmediği için hemen oracıkta bulunan bir tabure il zerine çıkarak söylediği bu sözler, tö rende bulunan herkesin tasvibini ka zandı.

Beyaz Sarayın bahçesinde yapı lan bu törenden sonra. Johnson'la, İnönü kolkola girerek derhal Başkanın çalışma odasına çekildiler ve gör rüşmelere başladılar. Johnson, İnö nüye, ilk olarak yolculuğun nasıl geç tiğini sordu İnönü çok rahat bir yol culuk yaptığını söyledi. Hattâ, Atlan tik üzerinde uçarken iki defa yatıp dinlenmiş, çalışmasına ara vererek eşine Amerikayı anlatmıştı. Bayan İnönü şimdiye kadar eşiyle birlikte birçok kere yurt dışına çıkmıştı ama bu ilk Amerika yolculuğuydu. İnönünün Bayan İnönüye Amerika hakkında

söylediği bir söz, Başkanın çok hoşuna gitti. İnönü, eşine Amerikayı anlatırken asansörün amerikalılar için önemine değinmiş ve "Asansörler duruverse, Amerikada hayat durur" demişti. Johnson, bu sözlere uzun uzun güldükten sonra daha önemli konulara geçildi ve Kıbrıs konusu açıldı. Böylece başlayan görüşmeler sırasında, İnönü, Türkiyenin Kıbrıs konusundaki görüşünü önce Başkan Johnson'a sonra da Dışişleri Bakanı Dean Rusk'a bir kere daha ve açıkça anlattı.

Beş nokta

Washington'da yapılan görüşmeler sırasında İnönünün Başkan Johnson ile Dean Rusk'a, uzun uzadıya anlattığı türk görüşü, başlıca beş nokta etrafında toplanabilir. Bu noktaların birincisi, Türkiyenin Kıbrıs konusunda imzalanmış bütün andlaşmaları yürürlükte saydığıdır. Kibrisin statüsü bu andlaşmalarla tesbit edilmiştir ve ancak, bu andlaşmaların Öngör düğü yollardan değiştirilebilir. Kıbrıs ramlarının uzun görüşme ve tartışmalardan sonra yarılıp imzalanmış milletlerarası andlaşmaları tek taraflı olarak değiştirmeye hiçbir hakları yoktur. Oysa, bugün Makarios ve çete arkadaşlarının yapmak istedikleri, bundan başka birşey değildir.

İnönünün Johnson'a anlatmaya çalıştığı ikinci nokta, Kıbrıs konusunda imzalanmış milletlerarası andlaşmaların Türkiyeye müdahale hakkı tanıdığıdır. Yunanistan ve Kıbrıs rumlan, 1960 Garanti Antlaşmasının açık hükümlerine rağmen, Türkiyenin adaya müdahale hakkı olmadığını ileri sürmektedirler.

İnönü, üçüncü nokta olarak, Türkiyenin bu müdahale hakkını Amerikanın o kadar korktuğu gibi Kıbrısı ilhak, ya da teslim için kullanmayacağını belirtmiştir. Andlaşmalar imzalanırken rumlar Enosisi, türkler de Taksim isteğini bir tarafa bırakmışlar ve bunu imzalarıyla da onaylamışlardır. Türkiyenin imzası imzadır. Fakat şimdi Kıbrıs rumları ve Yunanistan bu yüklemlerini unutmuş görünerek Enosis için çalışmaktadırlar. İşte Türkiyenin buna tahammülü yoktur ve Kıbrıs rumlarıyla Yunanistanın imzalarını unutmalarına ne göz yumacak, ne de izin verecektir.

Dördüncüsü, Türkiye Kıbrıstaki türk topluluğun haklarını sağlam bir şekilde koruyacak hiçbir sisteme karşı da değildir. Eğer böyle bir sistem bulunursa, buna sevinecek ilk devlet Türkiye olacaktır. Ancak, bu sistem, hiçbir şekilde bir "azınlık - çoğunluk" esasına dayatılmamalıdır. Başka bir deyişle, Adada kurulacak olan sistem türkleri rumların insaf ve hakimiyeti altına koymamalıdır. Çünkü Kıbrısta bir kıbrıslı çoğunlukla bir türk azınlık yoktur, olanlar yunanlılar ve türklerdir. Bu türkleri yunanlıların insaf ve hakimiyetine terk etmek, Türkiye için bahis konusu değildir.

Beşinci olarak, İnönü, Başkan Johnson'la Dean Rusk'a Türk Hükümetinin Yunanistanla yapılacak ikili

Türkiye Başbakanı **İnönü Am**erikada uçaktan inmezden önce

Mümtaz bir devlet adamı

görüşmeler konusundaki görüşünü açıklamıştır. Türkiye, ilk iş olarak, Adada sükûn ve güvenliğin kurulmasını istemektedir. Ancak bu sükün ve güvenlik kurulduktan sonradır ki, ikili, üçlü, dörtlü veya daha çok taraflı görüşmeler yapılması düşünülebilir. Tabiî, temeldeki hakların korunduğunun kabul edilmesi şartıyla . . .

Bu beş noktadan anlaşıldığı gibi, en barışçı niyetlerle Amerikaya giden İnönü, amerikan idarecileriyle yaptığı görüşmeler sırasında başlıca şu fikrî savunmuştur: Türkiye, Kıbrısta kendisine milletlerarası andlaşmalarla verilmiş olandan fazla hiçbir hak ve isteğin peşinde değildir. Ancak, kendisine verilmiş olanın geri alınmasına da asla izin vermeyecektir.

Amerikanın görüşü

Beyaz Saraydan sızan haberlere bakılırsa, hiçbir kesin çözüm yolu ileri sürmemekle beraber, amerikan idarecileri, Kıbrıs anlaşmazlığının yepyeni formüllerle çözülmesine taraftar olduklarını İnönüye açıklamışlardır. Amerikan liderleri ne Enosis, ne de Taksim tezine taraftar olduklarını, anlaşmazlığın ancak yeni formüllerin kabul edilmesiyle çözülebileceğini' söylemektedirler. Tabiî, bunun için hem Türkiyenin, hem de Yunanistanın karşılıklı tavizler vermesi gerekecektir. Bu bakımdan, İnönü ile Papandreu'nun derhal buluşup başbaşa vermeleri, anlaşmazlığa Amerikanın istediği gibi yepyeni bîr çözüm yolu bulmaları uygun olacaktır.

Amerikanın, bulunmasını istediği bu yeni çözüm yolu nedir? washington'daki bütün amerikan idarecileri' bu konuda hiçbir şey söylememeğe büyük bir dikkat göstermektedirler. Fakat dolaşan söylentilere göre. gerek Amerika, gerek İngiltere bu yolun Türkiye ile Yunanistan arasında bir toprak değiş-tokuşu olduğuna inanmaktadırlar. Başka bir deyişle, İngiltere ve Amerikaya göre Türkiye, Kıbrıs adası üzerindeki isteklerinden vazgeçip, Kıbrıs türklerini, Yunanistânın vereceği bîr toprak üzerine yerleştirmelidir. Fakat Kıbrıs adası içinde bir ahali değişimini uygun bulmayanlar,, şimdi nasıl olup da daha geniş ye zor bir değişimi gerektiren bu yolu uygun görmektedirler, bunu kavramakta insan güçlük çekmektedir! Ayrıca, böyle bir toprak değiş-tokuşuna acaba Türkiye ve Yunanistan razı olacaklar mıdır? Yunanistan, Kıbrıs türklerinin bugün ellerinde bulundurdukları toprağın yüzölçümüne eşit bir parçayı Adanın hangi kısmından gözden çıkarmağa hazırdır? Bu sorular, hiç değilse şimdilik, ortalıkta durmaktadır.

Kıbrısta durum

Bir yandan Atlantiğin ötesinde türk ve amerikan devlet adamları arasındaki görüşmeler yapılırken, diğer yandan Kıbrıstan gelen haberler de Adadaki ramların tutumunda hiçbir değişiklik olmadığım göstermektedir. Tam tersine, Güvenlik Konseiyinin, Adadaki barış kuvvetlerine daha belirli talimat vermekten kaçınarak yalnızca kuvvetin Adada kalış süresini üç ay uzatmakla yetinmesinden cesaret alan rumlar, şimdi türklere karşı dav, ranışlarını daha da sertleştirmiş bulunmaktadırlar. Bu hafta içinde Adanın birçok yerlerinde yeniden silâhlar konuşmuş ve rumlar türk köylerine ateş açmışlardır. Türkler arasında yeniden ötenler ve yaralananlar vardır.

Ancak, haftanın en önemli olayı, hiç şüphesiz, emekli General Grivasın yeniden Adaya dönmesidir. Bu haber bir ara Yunan hükümeti tarafından yalanlanmışsa da, çok geçmeden yalanlamanın ipliği pazara çıkıvermlştir. Söylenenlere bakılırsa, Grivas Adaya, bir türk saldırısına karşı yapılan hazırlıkları gözden geçirmek için gitmiş bulunmaktadır. Fakat bunun yanısıra Ada türklerine yapılacak saldırıları da yöneteceğine şüphe yoktur.! ,

Ekrem Alican - Ahmet Oğuz
Akılsız başlar

Hükümet

Değişik bahisler

Kromit sanıklarından olan yeni AP senatörü, TBMM binasındaki Kahveci Haşimin bulunduğu kulis-salonunu cin gibi bakışlarla taradı, bir kaç kişiye takıldı. Her haliyle, yeni seçilmiş olmasına rağmen, muhite yabancı olmadığını belli ediyordu.

Uzaktan geçen lâcivert elbiseli garsonu göstererek yanındakilere:

"— İsmi Haşimdi, değil mi?" diye sordu ve müspet cevap alınca seslendi :

"— Haşim! Bana beyden bir sade kahve.."

Kromit sanığı AP'li senatörün, kahve parasını alması için Haşime işaret ettiği "bey", CHP Sakarya milletvekili Burhan Akdağdı. Akdağ, bu arada cebinden çıkarttığı havana purosunu ateşleyen AP'linin ensesine tatlı bir şamar indirdi ve:

"— Şu Senatoda bir senin gibisi yoktu. Sen de geldin tamam oldu..." dedi.

Öteki, cin bakışlarını etrafta gezdirmeğe devam ediyordu birden aklına bir şey gelmiş gibi Akdağın kulağına eğildi:

"— Kulüpte ne var ne yok?" diye sordu.

"— Ne olacak, poker devam eder..'*

"— Eeee, vaziyet nasıl?"

Akdağ, AP'li senatör arkadaşının bu sorusuna kıs kıs gülerek şu cevabı verdi:

Mecliste A.P. kulisinin yapıldığı koridor
Kaynayan kazan

"___ Dün gece Başaranın dişini çek-

Karşılıklı gülüşüldü. Bu arada grup kalabalıklaşmış ve tesadüfen "dişi çekilmiş" - yâni, kumarda kaybetmiş - olarak ismi geçen AP'li Mehmet Başaran da o tarafa gelmişti. Bir stipe de onunla şakalaşıldı,

Akdağ konuşmayı başka bir tarafa aktardı ve :

"__ Biliyor musunuz, Amerika seyahati için kurayı yedek olarak ka--anmışım" dedi.

"Amerika seyahati denilince, dikkatler Çanakkale milletvekiline çevrilmişti. O izah etti:

"—Canım, Amerikan parlâmentosunun gezi daveti,, bir aylık... Kurayı Malatya milletvekili Ahmet Fırat kanandı. Ama bu ara işleri çok. Kayısı zamanı, Amerikaya giderse çok zarar edecek Onun için galiba ben gideceğim Gidersem, Baltimorda kardeşim var. dört senedir görüşmüyorum, onu da ziyaret ederim..."

Grupa yeni katılanlardan biri :

— Yaa, evet. kayısı işi zordur. Banda bulunmak lâzım!" dedi

Bu defa konuşma, kayısı ziraâtine kaydı.

Bekleme devresi

Bu konuşmalar haftanın başında Salı günü TBMM'de cereyan etti. O gün kulislere, aşağı yukarı, buna ben. zer sohbetler hâkim olmuştu. Oysa daha üç-dört gün önce aynı kulislerde [güven oyuna gidilmesi veya gidilmemesi, kırmızı oy verip-yermeme, Hükümetin güven oyu alabileceği veya alamıyacağı. İsmet Paşanın Amerikaya gidip-gidemiyeceği, daha sonra da, alınan güven oyunun tatminkâr olupolmadığı, İnönünün istifa edip-etmiyeceği ederse "yeni" hükümetin kurulup-kurulamayacağı son derecede hararetli şekilde hemen hemen aynı şahıslar arasında tartışılmakta idi.

İsmet Paşanın, alman güven oyunun tatminkâr olduğunu; açıklamasından ve sorumunun icabını yerine getirmek için Pazar günü Amerikaya hareket etmesinden sonra tartışmalar yavaş yavaş şiddetini kaybetti. Washingtonda türk ve amerikan liderler arasındaki görüşmeler başlayınca da tamamen ortadan silindi. Şimdi artık günlük konulara dönen politikacılar, bir gazeteci gördüklerinde :

«— Amerikadan yeni bir haber var mı?" sorusunu patlatmakta, eğer haber varsa heyecanla dinlemekte, yoksa, eski bahislerine devam etmektedirler

Partilerin tutumu da buna benzemektedir. YTP Genel Başkanı Ekrem Âlican, haftanın ortalarında kendisi ile görüçen AKİS muhabirinin iç politika ile ilgili çeşitli sorularına, "Sana sadece şunu söyleyebilirim" diye ihtiyatlı bir jestle başlıyan aşağıdaki demeçle cevap verdi:

"— Başbakan hakikaten güç ve memleketimiz için fevkalâde önemli bir vazifenin ifası yolunda Amerikada bulunmaktadır. Onun. bu vazifesini yaparken, her türlü iç politika tartışmalarının tesirlerinden, uzak bir şekilde çalışmasını, alacağı netice bakımından faydalı mütalâa etmekteyim. Bu sebeple de dönüşüne kadar iç politika tartışmalarından uzak kalmayı kararlaştırmış bulunmaktayım,.

Amerikadaki vazifesi güçtür. Alınacak neticeler hususunda kendimizi hayâle kaptırmamaktayız. Her şeyin başında. Kıbrıstaki vatandaşlarımızın mal ve can emniyetlerinin sağlanmasını, ondan sonra da esas ihtilâfın barışçı yollardan halledilmesini meselenin başından itibaren savunan bir siyasî teşekkülüz. Başbakanın bu esas' noktalarda .müspet neticeler alması en halis temennimizdir."

YTP Genel Başkanı bu arada, Hükümete beyaz oy verdikleri için haysiyet divanına verilecekleri bildirilen Diyarbakır Milletvekili Adnan Aral, Sivas Milletvekili Mahmut Vural ve Rıza Yalçın hakkında bugünlerde bir işlem yapılmıyacağını da soru üzerine ifade etti.

Badem bıyıklı CKMP lideri Ahmet Oğuz bu konuda aynı ihtiyatı gösterdi. Başbakan Amerikadan dönünceye kadar bu çeşit tartışmaların yapılmamasını istediğini bildirdi, Amerikada görüşme ile alınabilecek neticeler konusunda da "hayalperest olmamanın" zaruretine işaret etti.

AP Genel Başkan Vekili Saadettin Bilgiç ise, Başbakan Amerikadan dönünceye kadar beklenilmesinde olayların gidişatı hakkında fikir yürütebil-

Adnan Aral
Akıl için yol

mek bakımından da zaruret olduğunu belirtti ve bu arada AP'nin İktidara hazır olduğu sözünü de bir vesile ile tekrarladı. Bilgiç, AKİS'çinin, son güven oyunda AP'de Hükümeti düşürme konusunda ısrarlı ve cesur bir tutum sezildiği, bunda İktidara gelme arzusunun bulunup bulunmadığına dair sorusuna şu karşılığı verdi :

— Her demokraside ana muhalefet partileri iktidarı devralmak için hazırlanırlar. Bu, seçim yoluyla olabileceği gibi, parlâmentoda ekseriyeti sağlıyamamış olduğu ahvalde işbirliği sağlamak suretile koalisyon yoluyla da olur."

Bilgiç, koalisyonun ne şekilde kurulabileceği hakkındaki soruya ise bu konuda konuşmanın etken olduğu, her, şeyden önce Başbakanın seyahatinin neticesinin beklenmesi gerektiği cevabını verdi.

Bütün bu davranışlarda bir benzerlik vardır ki o da, memleketi için yurt dışına giden bir Başbakanın çalışmalarını sabote etme yolunda, geçen defa görülen "acele"nin bu defa görülmemesidir. Bu, güven oyunun) yarattığı tenkitlere rağmen, faydalı olduğunu ispata kâfidir...

A.P.

Çoğalan başlar

AP'de Saadettin Bilgiçin Genel Başkan vekili seçilmesi ile halledildiği sanılan liderlik yarışının aslında ihtirasların alabildiğine kamçılanacağı bir mücadelenin sadece başlangıç safhasını teşkil ettiği, geçtiğimi» hafta su yüzüne çıkan bazı olaylarla anlaşılmıştır. Gümüşpalanın kaybının bu parti için ne demek olduğu artık yavaş yavaş anlaşılmaya başlanmış, sağlığında politikadaki tecrübesizliği sebebiyle çok ve çeşitli' hücumlara maruz kalan bu emekli Orgeneralin, AP'ye "sadece ve sadece, bir liderlik mücadelesine lüzum bırakmamakla" ne büyük hizmette bulunduğu görülmüştür.

Tecrübesiz politikacıların meydana getirdiği AP Önümüzdeki devrede, yine bu tecrübesiz politikacıların, önlerinde, hemen ellerinin yakınında göründerdikleri genel başkanlık -Ve onu takip edecek başbakanlık - "okazyonu" ele geçirmek için girişecekleri misline tesadüf edilmemiş kavgalara sahne olacaktır.

Birkaç yıl evveline kadar mütevazı bir hükümet tabibi olan adamın çok kısa bir politika devresi sonunda ve daha genç sayılacak yaşta Türkiyenin iki büyük partisinden birinin liderlik mevkiine oturabilmesi pek çok hevesliyi pırıltılı ümitlerin içine atmış bulunmaktadır.

Geçen haftanın sonlarında yaptıkları seçimle partilerinde tesanüdü koruyabileceklerini düşünmüş olan AP Genel Merkezcileri, attıkları adımın kendilerini tesanüt yerine ne derecede zorlu bir sırat köprüsüne götürdüğünü farketmeye başlamışlardır. Ancak bunda bi ray geç kalınmıştır. Artık bu partinin birçok mensubu, nasıl Genel Başkan olabileceklerini veya destekledikleri bir arkadaşlarını bu makama nasıl oturtabileceklerini hesaplamakla 'meşguldürler. Ekim ayında yapılacak Büyük Kongreye doğru bir faaliyet, bayırdan aşağı bırakılan tekerlek misali gittikçe hızlanacak, fakat durmayacaktır.

Tahsin Demiray
Hoppala yavrum hoppala

Partinin asıl kurucusunun kendisi olduğunu her zaman iddia eden, Gümüşpalayı bu işe kendisinin teşvik ettiğini, onun ölümüyle liderlik sırasına hak kazandığını söyleyen Tahsin Demiray artık, bir Genel Başkan adayıdır. Demiray bu konuda, gönüllü yaveri İhsan Önal ve müritleri Şadi Pehlivanoğlu, Sait Sina Yücesoy ve Hasan Aksayla birlikte, kendisine mahsus "tarihçi-akliyeci" metodlara göre tanzim ettiği çalışmalara başlamıştır. Kendisine Cengiz Hanı örnek aldığı ifade edilen Fethi Tevetoğlu da Genel Başkan adayıdır. Sadece "milletvekili olmadığı için" Genel Başkan vekilliğinden olan Menderesin sağ kolu Süleyman Demirel de Genel Başkan adayıdır .Eski Demokratların desteklediği emekli Orgeneral Tekin Anburnu, Temsilciler Meclisi toplantısında Genel Başkan Tekilliğine adaylığı konulmamış olmakla beraber, Büyük Kongre için iddiasını devam ettirmektedir.

..ve Evliyaoğlu!

Birkaç yıl evvelki meslekdaşlarının karşısında, imkânların elverdiği en ağırbaşlı tavırları takınmaya gayret eden kısa boylu, kumral adam :

"— AP hakiki fikriyatına uygun en büyük politikaya bir gün kavuşacaktır..." dedi.

Genel İdare Kurulundan daha iki gün önce istifa ettiği AP'nin "hakiki fikriyat"ı içinde olmadığını rahatlıkla ifade edebilen ve meşhur Gökhan Evliyaoğlundan başkası olmıyan bu zat, başyazarı bulunduğu gazetenin foto muhabirini karşısında görünce öne doğru eğildi, en hüzünlü ve tesirli pozunu aldı, sonra konuşmağa devam etti: Kendisi Merkez İdare Kurulundan, güven oyu için alınan karar dolayısıyla istifa etmiş ve aynı sebeple Meclisteki oylamaya katılmamıştı. Ancak, bu olay yanlış tefsirlere yol açmıştı. Aslında kendisi, CHP hükümetinin Kıbrıs politikasında basiretsiz ve enerjiden uzak hareket ettiği hususunu her zaman ısrarla belirtmişti. Ancak, son devrede mesele "millî" bir safha almıştı. Bu yüzden Amerika seyahati arefesinde İnönünün desteklen-

mesi gerektiğine birdenbire inanıvermişti!..

Bu arada sorulara da cevap veren Evliyaoğlu, güven oyuna katılmayacağı için cezalandırılacağını zannetmediğini, AP teşkilâtının bu konuda kendisini desteklediğini söyledi." Meselenin içyüzünü tahmin eden bazı muhabirlerin, sorularını ise cevapsız bırakıp, bu konularda Büyük Kongrede açıklama yapacağını beyan etti.

Gökhan Evliyaoğlu takvimlerin 21 Haziranı gösterdiği Pazar günü İstanbul Gazeteciler Cemiyetinde yukarıdaki cevherleri sıralarken, aşağı yukarı aynı saatlerde Ankarada gazetesinin bir muhabiri, harıl harıl AP Genel Sekreteri Orhan Süersanı aramaktaydı. Gökhan Bege hâlâ sempati besleyen nadir AP'lilerden biri olan Süersanı biraz sonra yakalayan bu muhabir için gazetesinin başyazarı lehinde bîr demeç koparmak pek zor olmadı.

Süersan, verdiği demeçte, "Fikir çalışmaları ve gerekse medeni cesareti ile AP'ye gönül vermiş olan milyonların yüreklerine su serpmiş olan Gökhan Evliyaoğlunun istifası sebebiyle yanlış tefsirler yapıldığını" söylüyor ve bilmeden kendi, bindiği dala kuvvetli bir balta darbesi indirmiş oluyordu...

Yeni bir Apaydın mı?

Gökhan Evliyaoğlu ve takımını son günlerde bu umulmadık çıkışa iten sebep, aslında Gümüşpalanın vefatile boşaltma ve Bilgiçin seçilmesiyle pek doldurulamamış görünen AP tahtıdır, Gazete idarehanelerinde uyuduğu günlerden sonra, politika hercümercinde ummadığı bir süratle şöhret basamaklarım tırmanan Evliyaoğlu, geçen haftanın sonunda bir de baktı ki, kendinde liderlik için tek kusur olarak gördüğü "yaş" meselesi, yapılan seçimde hiç de önemsenen bir nokta olmamış, 43 yaşındaki Saadettin Bilgiç ittifaka yakın oyu alıvermiştir. Bilgiçin Genel Başkan vekili seçildiği 18 Haziran gecesi, zihnine gündüzden saplanmış olan bu fikir sebebiyle Gökhan Beg için uyumanın pek mümkün olmadığı tahmin edilebilir.

O gecenin sabahı İnönüye güven oyu vermek için toplanan AP Grupunda arkadaşları, Evliyaoğlunun, Bilgi--in gösterdiği istikametin aksine bir tutum takınarak Hükümetin desteklenmesini istediğini hayretle gördüler. O toplantıda Evliyaoğlunun konuşmasını dinlerken bir AP'li. yanındakini dürtüp

"— Yahu, eskiden bu tip konuşma yapanları İnönist diye suçlıyan Gök. han değil miydi? Yoksa söylenenleri yanlış mı işittim?" diye sormak gereğini duydu. Bunu ,güven oyu oylamasına katılmamak Jesti, bu yüzden haysiyet divanına verilme bahtsızlığı, gazetelere verilen ateşli beyanatlar, çektirilen mahzun ifadeli resimler ve Yeni İstanbulun sol köşesinde Kennedy'nin "Fazilet Mücadelesi" kitabından aktarılma imalarla dolu başmakaleler takip etti,

AP'de başa oynayanlar arasına Evliyaoğlunun da fiilen katıldığı böylece anlaşılmış bulunmaktadır. Şimdi artık, onun başarı şansı münakaşa edilmekte ve tarafsızlar bile bu konuda pek olumlu bir hükme varmamaktadırlar. Evliyaoğlunun bir zamanlar Burhan Apaydının Gümüşpalaya karşı açtığı mücadeleye benzer bir çabanın içinde olduğunu söyleyen gözlemciler, onun da ayni akıbetle karşılaşmasını muhtemel görmektedirler. Bu görüşün dayandığı sebep, Balıkesirden Genel Merkez kontenjanı vasıtasıyla milletvekili seçilebilen Gökhan Begin herhangi bir il teşkilâtına dayanmaması v bu yüzden, değil Kongrede büyük sayıda delegenin desteğini sağlamak, Önümüzdeki devre Meclise gelebilmekte bile büyük güçlüklerle karşı karşıya bulunmasıdır.

Dert bir değil

Son günlerde AP'nin başı. hakikaten sıkıntıdadır. Derdin biri bitmeden bir yenisi ortaya çıkmakta, yöneticiler bu yüzden ne yapacaklarını şaşırmaktadırlar.

Kongreye doğru başgösteren genel başkan adayı spekülasyonu, parti içendeki havayı büyük karışıklıklara sürüklerken, öteyandan, son devrede nisbeten disiplinli bir manzaraya bürünmüş olan AP Grupu tekrar bozukdüzen bir havaya girmiştir. Meselâ, son güven oylamasında Grupun kırmızı kararma, 20'ye yakın milletvekili, salonda bulunmamak suretiyle karşı gelmiştir. "Tesanüt, tesanüt!" diye çırpman idareciler derhal işe vaziyet etmişler ve bunlardan 14'ünü Müşterek Grup Haysiyet Divanına sevketmişlerdir.

Bu arada, bambaşka yönden gelen bambaşka bir ses, AP yöneticileri için yeni bir sıkıntı olmuştur. Parti kurucularından Mehmet Yorgancıoğlu yaptığı bir basın toplantısında, AP'nin idaresinin yeni yönetici ekip tarafından "faşist bir üslûba götürüldüğü"nü söylemiştir. Bu basın toplantısı, AP bünyesinde başlıyan "eski Demokratlar - Saadettin Bilgiç ekipi" mücadelesinin gündengüne kızışacağını göstermektedir, Eski bir Demokrat olan Yorgancıoğlunun bu son ithamı, mücadelenin Kongreye doğru bu cephede de çok hararetleneceğine bir sinyal olarak kabul edilmektedir.

Bir AKİS'çi, haftanın ortalarında, AP Genel Başkan vekili Saadettin Bilgiçle bir konuşma yaptı ve türk halkoyu İçin merak konusu olan bazı noktaları kendisinden sormak fırsatını

Gökhan Evliyaoğlu

Günaydın, Beg!

Fethi Tevetoğlu

"Maksud eserse..."

buldu. Bilgiçe sorulan sorular ve annan cevaplar şunlardır:

"— Yorgancıoğlu AP'nin faşist bir idareye götürüldüğünü söylüyor. Bu konuda ne düşünüyorsunuz?"

"— Mehmet Yorgancıoğlu bu partinin kurucularındandır. Ancak kendisinin, biz daha parti idaresinde görev almamışken, o sunanın idarecileri ve bakanları hakkında da bu şekilde ithamlarda bulunmuş olması, ithamlarının ciddiyeti hakkında bir fikir verebilir."

"— Sizin ırkçı olduğunuz yolunda yazı ve söylentiler var. Bu konuda bir şey söyleyecek misiniz?"

"— Benim için ırkçı dedikleri gibi, ırkçılığın tam tersi olan ve daha geniş toplulukları içine alan ümmetçi de diyorlar. Bu arada mason da diyorlar. Bütün bu ithamların birbirini nakzeder istikametleri, ithamların ciddiyetini ortaya koyar kanaatindeyim. Ancak şunu söyleyeyim: Macaristanda komünist mezalimi gören macar halkına acıdığım gibi, Cezayirde fransızlar tarafından ezilen insanlar için üzüldüğüm kadar, Rusyada baskı altında tutulan türkler için de ıstırap duyuyorum diye ırkçı sayılıyorsam, İrkçılığı kabul ederimi Ancak Rusya'daki türklere acımak, realitelerin ötesinde tasavvurları gerektirmez. Biz insaniyet - çiyiz, İnsaniyetçilikle ırkçılık birbirinin tenakuzudur."

"— Sizin ;için mukaddesatçı, ümmetçi diyorlar. Babanız Şarkikaraağaç müftüsü imiş..."

"— Bir kere, babam son derecede münevver bir din adamı îdi. 1927'de Anadoludaki mutaassıp hava içinde faiz ve murabaha haram sayılırken,Türkiyenin ilk bankalarından biri Şarkikaraağaçta açılmıştır. Bu bankanın kurucularından biri de babamdı. Bizim evde demokratik bir' hava hâkimdi. Hattâ biz din konusunda bile rahatça tartışmalar yapabilirdik. Ben dine ve Allanın tek olduğuna inanırım. İslamiyetin aracılar tarafından bozulmamış şekliyle çok iyi bir din olduğuna da eminim. Fakat ne ümmetçiyim, ne şeriatçıyım ne de hilâfeti geri getirmek istiyorum... Anayasanın lâikliği çerçevesinde herkes inancında serbest olmalıdır."

"— Siz, 1950'den sonra kapatılan Milliyetçiler Derneğinde çalıştınız mı? üye oldunuz mu?"

"— Hayır, ben Milliyetçiler Derneğine ne üye oldum, ne de çalıştım O sıralarda, yani 1947'den itibaren hükümet tabibi olarak Anadoluda, idim. Fakat kardeşlerim Salt ve rahmetli Süreyya bu dernekte çalıştılar. Ben İstanbulda talebe iken Türk Ocağında çalışmıştım."

"— Muntazam ibadet yapar mısınız?" •

"— Bu faaliyet arasında zor.."

"— Hiç olmazsa Cuma namazlarını kaçırmıyorsunuzdur?"

"— Bazen o bile kaçıyor..."

Saadettin Bilgiç
Fikir ve zikr meselesi

AKİS muhabiri ile Bilgiç arasında geçen bu konuşma, rahmetli Gümüşpalanın eski odasında yapıldı. Genel Başkan vekili sıfatıyla bu odaya yerleşmiş bulunan Bilgiç, kendisine karşı parti içinden ve dışından gelen hücumları karşılamanın yollarını burada düşünmektedir. Gerçekten Bilgiç, parti liderleri arasında en zor durumda olanıdır, Türkiyenin iki büyük partisinden birinin başında o parti içinden kendisine karşı açılmış çeşitli cephelerde savaşmaya mecbur kalan Bilgiç ve ekipi, daha sadece "partinin iktidarı"nda iken bile görülmemiş derecede yıpranma durumundadır.

Bir Röportaj :

Senatoda

listenin başındaki kadın

Yıl 1951'di. Başkent gene, politik hayatının hareketli günlerinden birini yaşıyor, iktidarı kendi isteğiyle DP ye devrederek demokrasi tecrübesine girişen CHP. Büyük Sinemada IX. Kurultayını yapıyordu.

Zayıf ve zarif, saçlarını arkada toplamış orta yaşlı bir hatip kadın kürsüye çıktı ve içten gelen bir sesle, delegelere seslendi:

"— Yıllarca iktidara gelmesek de devrimlerimizden asla taviz vermiyeceğiz!"

Salon alkıştan yıkılıyordu. Hatip, delegelerin can damarına hitap etmişti : Türkiyenin en önemli bir dâvası, en eski partisinin bir kadın delegesi tarafından âdeta teminata bağlanmıştı. Evet, demokrasiye gidilmişti, demokrasi her ne pahasına olursa olsun yürütülecekti ama, oy avcılığı Atatürk ilkelerinden taviz verme şeklinde gelişirken, bu ilkelerin bekçisi olan bir siyasi teşekkül acaba ne yapacaktı?

Hatip kadın, IX. CHP Kurultayında aynı konuda kendisini kuvvetle destekleyen erkek arkadaşlarıyla beraber, halkın ve aydının kafasında behren bu istifhama beklenen cevabı veriyordu. Hayır, CHP, oy avcılığını devrimlere asla tercih etmiyecek ve en başta türk kadını, bu devrimlerin teminatı olacaktı.

IX. Kurultayda konuşan hatip kadının ismi Mebrure Aksoleydi. Aksoley o gün, CHP'nin o zamanlar 14 kişiden teşekkül eden Genel Merkez Yönetim Kuruluna seçildi.

1 960 yılının bir Nisan günü idi. Necatibey caddesindeki Türk Kadınlar Birliği lokalinde, gri bir tayyör giymiş uzun boylu, çok şık bir kadın, dinleyicilerine giyim hakkında bir konuşma yapıyor, ekonomik şekilde şık olmanın, bilgili giyimle bugünün dinamik, çalışkan, faal kadın olmanın yollarını, kendisine has çok değişik, canlı bir şekilde anlatıyor, misaller veriyor ve:

"— Saclarınızı örtmek tebliğiniz zaman çok sık türbanlar kullanabilirsiniz Bunlar şapka hissi verir. Patronlarla kolayca masrafsızca yapılır. Eski başörtüsünü hatırlatan eşarp bağlama usûlü ise, gerçekten, kadına itinasız bir manzara vermektedir. Zaten atatürkçü kadınlar olarak, giyimi bu yönden de ele almak ve her yerde ölçülü ve mazbut, şık.

Mebrure Aksoley

ekonomik, fakat medeni, batılı giyime doğru yönelmek, bunu devrimlerin önemli bir kolu olarak ele almak, bu anlayışı yaymak zorundayız" diyordu.

Dinleyiciler bu sözleri candan alkışlıyor, bir moda bahsine bu kadar mâna ve ruh veren hatibe tezahürat yapıyorlardı. Gri tayyörlü, incili, şık kadının ismi Zerrin Tüzün idi. Kendisi o sırada Ankara Kız Teknik Öğretmen Okulu Müdürü bulunuyordu.

Mebrure Aksoley ile Zerrin Tüzün, 15 Haziran 1964 günü Cumhuriyet Senatosunda and içen iki yeni kadın senatörümüzdür. İkisi de Senatoya başka başka yollardan gelmiş, devrimcilikleriyle tanınmış kimselerdir. Mebrure Aksoley, uzun bir politik hayatın sonucu olarak yoklamalara, seçime katılmış ve İstanbul senatörlüğünü partisinde en fazla oy alarak kazanmıştır. Bundan evvel yedinci ve sekizinci devrelerde Ankara milletvekilliği yapmış ve Kurucu Meclis üyesi olarak vazife görmüştür.

Teknik öğretim alanındaki başarılan ve Kız Teknik Öğretime getirdiği yeniliklerle tanınmış olan Zerrin Tüzün ise bugüne kadar hiç politika ile meşgul olmamış, fakat Türk Kadınlar Birliğinin kadınlarca tasvip edilen teklifi neticesi Cumhurbaşkanlığı kontenjanından senatör seçilmiştir.

1928 yılında CHP'ye giren Mebrure Aksoley, otuzaltı yıllık bir politikacıdır. Kendisi ilk kadın ocak başkam olup, Çankaya ilçesi ocak başkanlığında ve Ankara, Merkez ilçe ikinci başkanlığında uzun yıllar vazife görmüş, IX. Kurultaya Ankara delegesi olarak katıldıktan sonra ilk önce Genel Merkez Yönetim Kuruluna ,tüzük değişip Parti Meclisi sistemi kurulunca da her kurultayda Parti Meclisine seçilmiştir. CHP'nin muhalefet yıllarında Mebrure Aksoley, ikişer üçer defa olmak üzere 48 ili ve birçok ilçe ve köyü dolaşmış, halkla yakından temas ederek devrimleri, kadın haklarını büyük kitlelere yayma konusunda büyük çaba göstermiş, memleket meseleleri üzerine eğilmiştir. Devrimlerden söz etmenin bir cesaret meselesi olduğu devirlerde Mebrure Aksoley en çok bu alanda hizmet görmüştür. CHP içinde kadın kollarının kurulmasını. bu fikrin karşısında olanlara karşı savunmuş ve daima ana kademelerde bulunduğu ve daha sonra, Parti Meclisindeki ödevi ayrı bir kademede çalışmasına tüzük bakımından engel olduğu için, kadın kollarında çalışamamakla beraber, bu teşkilâtla işbirliği yapmış, gezilere, kongrelere katılmış, kadının bu yoldan politikaya atılıp memleket meselelerinde söz sahibi olacağı tezini savunmuştur.

Mebrure Aksoley herşeyden önce devrimci ve atatürkçü olmakla övünür. Politika, onun için herşeyden önde gelen bîr memleket hizmetidir.

Mebrure Aksoley. politik faaliyetler yanında birçok sosyal faaliyetlerde bulunmuştur. Meselâ, Halkevlerinin Köycülük ve Sosyal Yardım kollarında çalışmış, Yardımsevenler Derneği genel sekreterliğinde, müfettişliğinde ve likinci - başkanlığında bulunmuş, kurucularından bulunduğu Türk Kadınlar Birliğinin 1949-51 yıllan arasında Genel Başkanlığını yapmıştır. Birinci Dünya Harbi sırasında ilk tahsilini Bandırmada, orta tahsilini tamirde yapan ve Çamlıca Lisesinden mezun olan Mebrure Aksoley, 1938 yılında, pekiyi derece ile Hukuk Fakültesini bitirmiştir. Eşi, yüksek mühendis emekli General İhsan Aksoleydir.

Mebrure Aksoleyin çocukluğunu etkileyen en önemli olay, İzmirin

İki Kadın

işgalidir. İşgalde okul tatil edilince, küçük kız, Alaşehire Nokta Kumandanı tâyin edilen babası binbaşı Halit Güran ile oraya gitmiş ve onüç yaşında, gördüğü yunan mezalimini tasvir eden mektuplar yazarak, bunları gizli gizli, İstanbulda Halide Edip eliyle itilâf devletlerine göndermeğe başlamıştır. Bu mektupların bir tanesi oranın başpiskoposu tarafından yakalanınca, bir saat içinde, babası tarafından İstanbula gönderilen küçük kız, bundan sonra kendisine başka bir önemli meşgale bulmuş ve devam ettiği Çamlıca Lisesinde, memleket gerçeklerinden habersiz yaşayan arkadaşlarına milli mücadeleyi anlatarak, piyanoda Anadolu türküleri, zeybek havaları çalarak, onlara yepyeni bir hava getirmiştir. Bundan sonra babası ve kardeşleriyle Anadoluya gecen Mebrure hanım, Keskinde, gönüllü olarak, ilkokulda tarih, coğrafya, yurtbilgisi, müzik hocalığı yapmış, daha sonra da Çankayada bir özel ilkokul açmıştır.

Mebrure Aksoley, 1964 Senato ara seçimlerinde, İstanbul Kadın Kolları teşkilâtının ısrarı ile yoklamalara girmiş ve bu yoklamalarda en fazla oyu alarak listenin en başına geçmiştir. İstanbul teşkilâtı böylece, yıllarca çalışmış bir kadın partiliyi destekliyerek devrimlere olan bağlılığım da ispat etmiştir.

Mebrure Aksoley 36 yıldır içinde bulunduğu ve yaşadığı politik hayatı, çimdi daha fazla imkânı elinde tutarak, devam ettirecek ve tecrübelerinden Senatoda faydalanıp, bu yolda memlekte daha yararlı olmağa çalışacaktır.

Teknik Öğretimde yenilik

Senatonun diğer devrimci yeni üyesi Zerrin Tüzün ise. memleket hizmetine gene kendi sahasında, fakat bu defa Kız Teknik Öğretim Umum Müdürlüğü koltuğunda değil de Cumhuriyet Senatosunda devam edecektir. Teknik öğretimin önemini savanan ve yıllardan beri bu sahada çalışan Zerrin Tüzün; Senatoda Milli . Eğitim Komisyonuna seçilmiştir ve mesleği ile ilgili kanunlar ve kanun teklifleri üzerinde çalışarak teknik öğretimin, memlekette hakettiği önemi kazanmasına yardımcı olmaya azimlidir Kendisini ziyaret eden AKİS muhabirine, Tüzün şu sözleri söyledi:

"— Gerçi bugün memleketimizde teknik öğretimin değeri düne. filtre çok daha iyi bir' şekilde anlaşılmış bulunmaktadır ama, gene de konu, politikacılarımıza oldukça yabancıdır. Hele kız teknik öğretimi, bugüne kadar Devlet Plânlama Dairesi tarafından bile yeteri kadar değerlendirilememiştir. Bunun sebebi, kız teknik öğretim okullarının ilk bakışta prodüktif gözükmemesidir. Ancak ben şu inançtayım ki, özellikle bizim memleketimizde ekonomik - sosyal kalkınma muhakkak beraber yürümelidir. Aksi halde ekonomik kalkınma, beklenen randımanı veremez. Sosyal kalkınmayı, en başarılı bir şekilde, yürüten müessese, Kız Teknik Öğretimdir. Kız sanat okulları, akşam okulları ve köy kursları ile bu müessese, gerçekten sosyal kalkınmanın baş yardımcısı olmaktadır. Yeterli ev kadını bilgili ev kadım, ekonomik kalkınmaya hem bilfiil daha çabuk katılır, hem de ekonomik kalkınmayı kolaylaştırır. Eğer faydalanmasını bilmezsek, ekonomik imkânları kullanabilir miyiz? Devrimler üzerine kurulmuş bir zihniyet, bugün, köy evine kadar bu müessese vasıtası ile gelmektedir. İşte ben bu bakımdan, bir yandan bu müessesenin sosyal kalkınma alanındaki faydasına inanırken, bir yandan da, bu

Zerrin Tüzün

müesseseyi daha prodüktif hale getirme imkânlarının aranması taraftarıyım. Yani gençkız, sanat okullarında elde ettiği bilgilerden faydalanacak, dişlerini satışa arzederek prodüktif olacaktır."

Zerrin Tüzün, Senatoya seçilmeden önce, işgal ettiği kız Teknik öğretim Umum Müdürlüğü koltuğunda bu alanda, yani kız teknik öğretim müessesini daha prodüktif hale'getirme alanında çalışmalar yapmıştır, dişlerinden turizmde faydalanma yolunu açmak üzere bir yeni iş kooperatifi kurulmuş, bu kooperatifin çalışması, Sanat Okullarını Bitirenler Derneği ile okullar arasında koordinasyon kurularak bir sisteme bağlatmış ve ilk çalışmalarına da başlamıştır. Ayrıca, bu okulları bitirenlerin prodüktif hale gelmelerini sağlamak amacı ile, ders programlarında değişiklik yapılmıştır.

Sanat okullarında programlara ilâveten şimdi bir büro eğitimi bölümü, bir okul hemşireliği bölümü ve çocuk gelişimi bölümü açılmıştır. Bunlar sekreter, okul hemşiresi, ana okulları için çocuğun fizyolojik ve ruhi ihtiyaçlarını karşılıyabilecek yuva öğretmeni yetiştireceklerdir.

Kız Teknik Öğretime bütün bu yenilikleri getiren Zerrin Tüzün, 1933'te İstanbulda doğmuş, İlkokul ve enstitü tahsilini Bursada yapmış ve Ankara Kız Teknik Öğretmen Okulundan mezun olup. aynı okulda asistanlık yapmış ve yirmi yıl süre ile moda atölyesi şefliğinde bulunmuş., bu sırada pek çok öğrenci yetiştirmiştir. Zerrin Tüzün, meslek hayatının en heyecan verici tarafım işte bu öğrenci yetiştirme sahasında tattığını söylemektedir. Çok çocuklu olduğunu belirtmesi de bundan ötürüdür. Yoksa, nisaiye mütehassısı Dr. Halim Tüzün ile evli olan Zerrin Tuzunun sadece bir oğlu vardır. 1939 yılında Okul Müdürlüğüne tâyin edilen Zerrin Tüzün. 1962 yılında Kız Teknik Öğretim Umum Müdürlüğüne getirilmiş ve buradan da, Türk Kadınlar Birlnğinin teklifi ve desteği ile, Cumhurbaşkanlığı kontenjanından senatör seçilmiştir. Tüzünün özellikle teknik öğretim sahasında memlekete büyük hizmetlerde bulunması beklenmektedir

İ Ş A L E M İ

ithalât

Bir kararname

Geniş formika ta asasının arkasındaki döner koltuğa yaslanan kıranta bıyıklı ve çizgili sentetik kumaştan elbise giymiş olan ithalâtçı:

"— Vallahi aklım ermiyor birader" dedi." Ne benim aklım eriyor, ne *de* piyasada kimsenin, bu tatbikatın nedenini analdığı var. Herkes tarafından duyulması gereken bir karar, devlet sim gibi. herkesten saklanıyor da, söylenmesi muazzam zararlar uyandıracak kararlar hiç lüzumu olmadığı halde Resmî Gazetede yayınlanıveriyor! Ondan sonra da piyasa neden durgun diye çeşitli sebepler araştırılıyor. Şu son liberasyon tatbikatının durdurulmasının birçok sebepleri olabilir ama, bunu ayan beyan ilân etmek olacak iş midir sanki?"

İthalâtçının bahsettiği karar, Bakanlar Kurulu tarafından alınmış olan ve hafta sonunda Resmî Gazetede Kararnamede, piyasada ithal talep lerinde spekülatif hareketleri önlemek maksadıyla liberasyon listelerinde yeni ithal programı yayınlanıncaya kadar ithal talebi kabul edilmiyeceği, ayrıca Ticaret ve Maliye Bakanlıklarınca müştereken karar verilecek maddeler için yetkili bankalarca talep kabul edilebileceği açıklanmaktaydı.

Kararname piyasada muazzam bir heyecana sebebiyet verdi. İlk kanaat, döviz olmadığı için liberasyonun durdurulduğu şeklinde tezahür etti. Oysa ki hadise tamamen başka bir sebebe istinat etmekteydi. Kota tatbikatının sona ermesi yaklaştıkça bankalara taleplerin birdenbire arttığı daima görülen hususlardandı. Bu devre, yani 4 Temmuzda yayınlanacak liberasyon üstesinde de döviz disponibilitesi ile ilgili olarak bir hayli değişiklikler yapılacağı için, son onbeş gün içinde Merkez Bankasına intikal etmek üzere yetkili bankalara aşın talepte bulunulacağı anlaşılmaktaydı.

İşte kararname bu talepleri önlemek maksadıyla tanzim edilmişti.

(AKİS — 1021)

Piyasadaki heyecan

Halbuki, işin bu şekilde Resmi Gazetede yayınlanması, yukarıda da belirtildiği gibi, büyük ve piyasa kurallarına göre haklı sayılabilecek bir heyecan yaratmağa kâfi geldi. Firmaların bir kısmı Odalara başvurarak izahat almağa çalışırken, bir kışım müesseseler de dış memleketlerdeki ihracat evlerine durumu telgraflarla bildirmeğe ve gerekli tedbirleri sağlamaya uğraşıyorlardı.

İşte meseleyi- evvelâ bu . heyecan dalgası bakımından kıymetlendirmek lâzımdır. Yeni kotaların ilânına, âdet olduğu veçhile kararnamenin yayınlandığı tarihte onbeş günden az zaman vardı. Bu müddet içinde liberasyonun durdurulması suretiyle çok haklı bir sebep olsa bile - ortalıkta esasen mevcut döviz darlığı kanaatini tescil etmenin âlemi olmasa gerektir.

Piyasada, 1952 yılında çıkarılan kardaki "liberasyon şimdilik durdurulmuştur, ileride tekrar başlıyacaktır" ifâdesi ile şimdiki kararname arasında bir bağlantı kurulmuş ve "bir daha liberasyon ancak o zaman loduğu gibi 4-5 ay sonra yürürlüğe girer" söylentileri ısrarlı bir şekilde dolaşmağa başlamıştır. Oysa ki işin tatbikatı idari bir emirle onbeş gün için pekâlâ durdurulabilirdi. Bir merci emrindeki pozisyonlar için Odalar ve Birliğin talep kabul etmemesi, bankaların da talepname kabulünü savsaklamaları istenebilir, ondan sonra da yeni kararnameye konacak bir geçici madde ile fon onbeş gün zarfındaki taleplerin iade edileceği sağlanabilirdi. Fakat çişin en doğrusu 4 Ocakta ve bundan önce ve sonra, çıkarılmış kararname ve yönetmeliklerdeki istikrarın böyle

zırt vırt alınan tedbirlerle bozulmamasıdır. Çünkü bu gibi tedbirler piyasada daimi bir tansiyon yükselmesine sebebiyet vermektedir.

Esasen gerek tahsisli ithal mallarındaki, gerekse aberasyondaki pozisyonların aylardan beri çıkanlan sirkülerler ve tebliğlerle kuyruklu yıldızlar gibi o liste senin bu liste benim dolaşmaktan son zamanlarda iflahları kesilmiştir. Bu yetişmiyormuş gibi, liberasyonun bir emirle durdurulmasını mantıki hiç bir şekilde izah etmeğe imkân yoktur. Haddizatında gerek rejim Ve yönetmelik, gerekse ithal listeleri Hükümetin özel sektöre bir yıllık. - bilemediniz altı aylık - bir taahhüdü olmak iktiza eder. Bu taahhüd yerine getirilemediği zaman piyasada istikrar olduğunu iddia etmenin âlemi olmasa gerektir. Tedbirli hükümet o olmak gerekir ki, bir yıla şart olmak üzere yayınlanan kararları yazboz tahtasına çevirmez.

Onun için liberasyonu durdurma kararı haddizatında bardağı taşıran son damla olmuştur.

Cevap beklenen sorular

Öte yandan, kararnamenin ikinci bir maddesi ortalığı büsbütün müphem bir hale getirmiş bulunmaktadır. İkinci maddede "a-A.İ.D. kanalından finanse edilen mallarla, b- İthalinde li bakanlıklarca zaruret görülecek ve bu bakanlıklar ile Ticaret ve Maliye Bakanlıkları tarafından müştereken karar verilecek maddeler için talep kabul edilir" denilmektedir.

Evvelâ, A.İ.D. malları ithalâtının normal şekilde devam edeceği mânası çıkar gidir. Ama bunu katiyetle söylemeğe imkân yoktur. Zira "öyle ise kararnamede A.İ.D.'den gelen mallar bu karar dışındadır" demek daha doğ-- olurdu.

Öte yandan, bazı maddelerin ithaline devam olunmak üzere bakanlıkların ve Maliye ile Ticaret Bakanlığının müşterek karar verecekleri anlaşılmaktadır. Bu maddeler hangileridir? Bunlar hakkında ne zaman karar verilecektir, bu karar sirkülerle mi yayınlanacaktır, yoksa idarî mahiyette mi olacaktır? işte bir sürü sual ki piyasa hepsine ayrı ayrı cevap beklemektedir.

Odalar - bilhassa sanayici talepleri için- yapılan müracaatları ikinci maddeye göre sanki hiç bir şey olmamış gibi Birliğe intikal ettirmeğe devam edeceklerdir. Sûra sına ihtiyaçlar kapasitelerle tâyin edildiği için bunların ithaline bakanlıkların karar vermesi herhalde kuvvetle muhtemeldir, diye düşünülecektir.

Velhasıl, yayınlanan kararname ortalıgı ne kadar kabilse o kadar karıştırmış durumdadır. Hem ortalıkta doğru dürüst hiç bir sebep olmadığı halde... Şimdi bu karışıklığı düzeltmek için herhalde çeşitli tedbirler almak gerekecektir. Eh, bu da iftihar edilecek bir faaliyettir herhalde!..

Dr, Ali Yıldızın

Sil baştan!

Fasih İNAL

Sinai mamul ihracıyla ilgili kararname, 26 Mayıs tarihli Resmi Gazetede - vergi iade nispetlerini belirterek - yayınlandı. İade edilecek vergiler arasında ithalde alınan gümrük vergileri de mevcuttur. Yani mamullerin ham maddeleri veya yardımcı maddeleri ithal malı olan mallardaki gümrük vergileri iade edilecektir.

Şimdi bu karar 26 Mayıs tarihinde yayınlandı ya, 25 Mayıs tarihli Resmi Gazetede Gümrük Kanununda yapılan değişiklikleri, yani yükseltilen vergi nispetlerini gösteren listeler yayınlanmış bulunuyor. Fakat bu yüksek nispet • lere göre iade kararnamesinin hazırlanması kimsenin aklına gelmemiştir Bu çok üzücü durumun, sınai mamul ihraç edilip edilememesinden daha Önemli bir noktası vardır ki o da. işlerin neden bu kadar gayriciddî şekilde ele alındığı hususudur. Bunu sadece sınai mamul ihracında değil, bütün islerimizde müşahede etmemek kaabil değildir.

Bir kararname hazırlanıyor; bu kararnameyi hazırlamakla mükellef "İVİK" isimli teşekkülde, Ticaret, Maliye, Sanayi, Gümrük ve Tekel Bakanlıkları ile Planlama, İhracatı geliştirme ve Birlik temsilcileri mevcut... Komisyonda Gümrük Bakanlığı temsilcisi bulunduğuna göre, kimse bu temsilciye "Birader, sen bu gümrük zamlarını bitmiyor muydun allah aşkına?" diye sormaz mı? .

Hiç meraklanmayın, sormaz! Sorsa da, bu sual genel olarak bir ukalâlık telâkki edileceği için hoş karşılanmaz. Zira bu işin böyle gelip böyle gideceğine hepimiz yürekten inanmış insanlarız.

Kararnamenin ilk maddesinin "g" fıkrasında, «Ticaret Bakanlığı bu karalın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde ayrı sanayi gruplarına ait olmak üzere en az 20 mamulün vergi iade nispetlerini tespit eder" deniliyor. Bu madde beş ay önce yayınlanmış kararnamede de aynen mevcuttur. İyi vallahi, beş-altı ayda bir kararname yayınla ve "20 madde bir sene içinde tespit edilecektir", de!. Ondan sonra gelecek altı aya kadar sırt üstü yat!..

Peki ama, bu konuda bir evvelki kararnamede "bir yılda 20 madde grupu tespit edilecektir" denilmiş olması, Bakanlar Kurulunun bir nevi taahhüdü değil midir?

Oysa ki ne ikinci kararnameyi yayınlayıp beş ayı iç edenler bir huzursuzluk duyuyorlar, ne de kimse çıkıp, "bu tekstile ait kararnameden gene geldi. Biraz da diğerleriyle ilgilenin" demeyi aklına getiriyor!..

Bir de işin pratik cephesini gözden geçirmek lâzımdır. Bir yılda - yani 360 günde - 20 madde grupu demek, 18 günde bir grup tespit edilecek de-, mektir. 16 Aralıktan bu yana altı ay - yani 180 gün - geçti, henüz bir grup bile yayınlanmadı.

Kararname "18 gün" diyor. 180 gün geçiyor, ortada hiç bir şey yek!. - Bu gidişle olacağı da yok -. Durumu neye benzetiyoruz, biliyor musunuz? Sene başında ders çalışmak için program yapıp altı ayda her gün 10 sayfa hazırlayacağına kendi kendine sözveren öğrenci, altı ay sonunda bin sayfayı bir günde hazırlamaya kalkışır!.. Kalkışır da. sonra niye işi yüzüne gözüne bulaştırdığını kendi kendine sorar durur...

Acaba biraz silkinsek nice olur dersiniz, beyler?

DÜNYADA OLUP BİTENLER

A. B. O.

Geç ve güç bir başarı

Amerikan Senatosu, geride bıraktığımız haftanın sonunda ,bütün Bireşik Amerikada geniş etkiler yapacak bir kanun tasarısı kabul etti. Tasarı, oylama gününden tam bir yıl önce, şimdi hayata gözlerini yummuş bululan Başkan Kennedy tarafından Kongreye sunulmuştu ve "Medenî Haklar Tasarısı" adım taşıyordu. Başkan Kennedy, üzerinde o kadar dikkatle durdugu bu tasarıyla Amerikada silahlara beyazlarla eşitlik sağlayacağını umuyor, bu bakımdan tasarının bir an önce kanunlaşması için sabırsızlanıyordu. Fakat talihin cilvesine bakınız ki, bu amaca ulaşmak Kennedy'ye nasibolmadı. Onun yerine tasarıyı kanunlaştırmak şerefi, Birleşik Amerikada zencileri en hor gören Güney bölgesinden gelen bir Başkana, teksaslı Johnson'a düştü.

Bütün Amerikada büyük ümitler sağlanan bu tasannın en büyük özel--iği, siyahların oy hakkını sağlamlaştır ması ve kamuya açık yerlerdeki ırk ayrımını yasaklamasıdır. Gerçi Amerikan anayasasına göre bütün insanlar kanun karşısında dil, din, soy ve renk ayrılığı olmaksızın eşittirler ve gene I Amerikan Anayasasına göre kölelik bir yüzyıldır yasaklanmıştır ama, bugün bu koca ülkenin özellikle güney kesimlerinde siyahlar beyazlarla aynı hastahanede doğamazlar, aynı okula gidemezler, aynı taşıtı kullanamazlar, aynı lokantada yemek yiyemezler, aynı eğlence yerinde eğlenemezler, işin acısı, aynı kilisede tapınamazlar. Bunlar da yetişmiyormuş gibi, Güneyin birçok Ferinde, üzerinde yaşadıkları toprakla birlikte el değiştirirler. İşte Kennedy, haklarını korumak için yavaş yavaş şiddete bile başvurmaya başlayan siyahileri ou durumdan kurtarmak için bütün ümitlerini bu "Medeni Haklar Tasarısı"nın kanunlaşmasına bağlamıştı. Ne yazık ki, bu kanunun çıktığını görmeden hayata gözlerini yumdu.

Kennedy - Johnson
Biri *ekti biri biçiyor*

Tasarının Kongreye sunulmasından bu yana tam bir yıl geçti. Fakat Kongredeki güneyli temsilci ve senatörlerin muhalefeti yüzünden, Başkan Kennedy'nin sağlığında gündeme bile alınamadı. Bilindiği gibi, bu temsilci ve senatörlerin büyük bir çoğunluğu dixiecrat diye isimlendirilen güney demokratlarıdır ve ırk ayrımı konusundaki hertürlü kayıtlamaya karşıdırlar. Temsilciler Meclisi ve Senato komisyonlarının başkanlıkları, kıdeme göre atandıkları için, bunların elindedir. Kennedy iş başında olduğu sürece, gündem komisyonlarının başkanlarını razı edip, tasarıyı Kongreye getirmek mümkün olamamıştır. Diğer yandan. Kennedy, Kongre ile münasebetleri iyi olan bir balkan da değildi, dixiecrecrattarla muhafazakâr cumhuriyetçiler hemen her meselede genç ve ilerici başkanın karşısına dikilmeyi sanki kendilerine görev saymışlardır.

Bir kurnaz teksaslı

Oysa Johnson, Kennedy'nin yerini aldıktan sonra işler oldukça değişti. Uzun yıllar Senatoda çoğunluk partisinin liderliğini yapan Johnson, Kongre ile münasebetlerini Kennedy'den çok daha düzgün tutmasını becermekte güçlük çekmemektedir. Johnson, çetin pazarlıklardan sonra, "Medenî Haklar Tasarısı"nı önce Temsilciler Meclisinin, sonra da Senatonun gündemine koydurmayı başardı. Gene çetin pazarlıklar sonucunda, tasarı bundan dört ay kadar önce Temsilciler Meclisi tarafından kabul edildi. Fakat Senatodaki görüşmeler daha uzun bir zaman aldı. Güneyli dlxiecrat'lar. içtüzüğün verdiği imkânlardan yararlanarak, görüşmeleri uzatmayı ve tasarının kanunlaşmasını geciktirmeyi denediler. Fakat bu deneme ancak 75 gün sürebildi. Bundan üç hafta önce her senatörün bu konudaki konuşma süresi bir saat olarak sınırlanınca, güneyli senatörler ellerindeki en önemli silâhtan yoksun kaldılar ve bunun sonucunda, geçen haftanın sonunda oylamaya gidilebildi.

Bütün siyası yorumcular tarafından "tarihi bir oylama" diye nitelendirilen bu oylamaya, yüz, senatörün hepside katıldı. Tasarının lehinde oy verenlerin sayısı 73, aleyhinde oy verenlerin sayısı 27'dir. Bu 27 kişinin çoğu güney demokratları, altısı da muhafazakâr cumhuriyetçilerdir. Bunların arasında Cumhuriyetçi Partinin en

kuvvetli senatörü Barry Goldwater de vardır. Cumhurtyetçi Partinin Senatodaki lideri Everett Dirksen oyunu tasan için kullanmış ve arkadaşlarının çoğunu da, Goldwatere rağmen, peşinden sürüklemiştir.

Geride bıraktığımız haftanın sonunda Senato tarafından kabul edilen netin, bu hafta başında Temsilciler Meclisinin kanunlar komisyonu tarafından yeniden ele alındı. Çünkü, Senato, tasarıyı kabul ederken, bundan dört ay önce Temsilciler Meclisi tarafından kabul edilen metinde bazı değişiklikler yapmış bulunmaktadır. Şimdi bu değişiklikler gözden geçirilecek ve her iki meclisin de üzerinde anlaşacağı ortak bir metan hazırlanacaktır. Bu ortak metnin, bu ayın sonunda oya konup kanunlaşması beklenmektedir.

"Medeni Haklar Tasansı"nın kanunlaşmasının Amerikada siyah-beyas ayrılığına köklü yenilikler getireceğine şüphe yoktur. Anayasayı kendi Diledikleri gibi yorumlayan güney eyaletleri yöneticileri, şimdi önlerine böylesine acık bir kanun çıkınca ellerini kollarını daha bağlı bulacaklardır. Ancak, Amerikadaki ırk ayrılığının ortadan kalkması bir kanun işi olmaktan çok. bir zihniyet meselesidir. Siyahlar Amerikada beyazların gözünde ikinci sınıf vatandaş olarak kalmaya devam ettikçe ve içinde bulundukları sosyal ve ekonomik gerilikten kurtulmadıkça, ırk ayrımının bugünden yarına giderilmesi düşünülemez. Güneydeki vali, yargıç ve polis, bu durum değişmedikçe, ne yapıp yapıp bir kanun boşluğu bulacak, ırk ayrımını yürütmeye devam edecektir.

Krutçefin bir haftaya yakın süren Danimarka konukluğu geride bıraktığımız hafta sonunda bitti. Sovyet Başbakanı, şu satırların yazıldığı sırada İsveç başkenti Stockholm'e gelmiş bulunmaktadır. Oradan da, Norveçe geçecektir,

Krutçefin bu İskandinavya gezisi, kendisi için çok ilgi çekici ve öğretici olmalıdır. Çünkü Avrupanın kuzeyindeki iskandinav ülkeleri bugün bütün dünyada parlementer sosyalizm denilince akla gelen en başarılı örneklerdir. Bu ülkeler, bugünkü ileri uygarlık ve toplum düzenine, ihtilâlci sosyalizm yolundan değil, parlementer sosyalizm yolundan. ilerleyerek gelmişlerdir. Krutçef, Avrupanın en ileri tarım ve hayvancılık ülkelerinden biri olan Danimarkada, Sovyetler Birliğinin uzun yıllardır çözemediği tarım üretiminin kooperatifçilik yoluyla nasıl çözümlendiğini biraz da iç burkulmasıyla görmüş olmalıdır.

Krutçefin Danimarka yolculuğunun bütün dünyada en fazla yankı uyandıran tarafı, onun, Danimarka Barbakanı Jens Otto Krag'le yaptığı bir televizyon tartışmasıdır. Görünüşte büyük bir dostluk havası içinde geçen bu tartışma sırasında Krutçef, komünist düzen altında yaşayan halkın "köle" değil ,mutlu ve hür vatandaşlar olduğunu anlatmaya çalışmış, buna karşılık Otto Krag da Krutçefin "kapitalist" diye damgaladığı Danimarka toplumundaki insanların yaşama düzen ve düzeylerinin ileriliğine dikkati çekmiştir. Bundan başka Otto Krag, üretim araçları kişilerin elinde de olsa toplumun ortak faydası uğrunda kullanıldıklan zaman en verimli sonuç lar alındığını söylemiş, bu konuda başarılı örnekler veren Danimarka; "kapitalist" bir düzen olarak damgalamanın çok dogmatik bir davranış olduğunu ileri sürmüştür.

Krutçefin Danimarkada yaptığı bil tün görüşmeler bu kadar doktriner olmamıştır. Sovyet Başbakanının iyi bir doktrinciden çok, iyi bir politika olduğuna şüphe yoktur. Bu bakımdan Danimarka idarecileriyle yaptığı görüş melerin büyük bir çoğunluğunda da ha somut konular üzerinde durmuştu: Bu konuların başında Danimarka top raklarında çekirdekli silâhların bu lundurulmaması gelmektedir. NATO üyeleri arasında çekirdekli silâhla konusunda çıkan görüş ayrılıklara kendi çıkarına kullanmaya çalışa: Krutçef, "çekirdekli silâhları toprak lanna sokmamaya gayret eden" Danimarkanın bu davranışını takdiri karşıladığını bildirerek ,bu şekilde dav ranan diğer NATO üyeleriyle Sovyet ter. Birliği arasında yakınlaşma ola bileceğini anlatmaya çalışmış olmalı dır. Bu sözler, diğer yandan, Sovyet lerin Kuzey Avrupada çekirdekli silâhlardan arınmış bir bölge kurmal yolundaki görüşleri bakımından da anlamlıdır.. Eğer Krutçef tıpkı Danimarka gibi bir NATO üyesi olan Norveçte de bu yoldaki önermelerini dinle. meye hazır kulaklar bulabilirse, Sovyetler Birliğinsin Cenevredeki silâhsızlanma görüşmelerine böyle bir teklifle çıkmaları kimseyi şaşırtmayacaktır,

İskandinavya

Televizyonda, tartışma

Avrupanın kuzeyinde ileri bir uygarlık düzeyine erişmiş, biç değişmeyen belli bir günlük hayat düzeni içindeki İskandinav Ülkelerinin üçü, iki haftadır, hiç alışık olmadıkları türden bir konuk ağırlıyorlar. Bu konuk, Sovyetler Birliğinin kuzey insanları gibi ağır soğukkanlı ve ölçülü davranışa değil tam tersine hareketli, duygularını hemen açığa vuran, düşüncelerini bağıra çağıra çevresine kabul ettirmeğe çalışan Başbakanı Nikita Krutçeftir. Krutçef, uzun bir süredir yapmayı tasarladığı bu İskandinavya gezisine önce Danirnarkadan başladı.

yayınlar

SOSYALİZME GİRİŞ

Yazan: Jules Mooh. Çevirenler: S. Hilav - D. Avcıoğlu, Devrimci Yayınlar Kooperatifi kitaptan 1, İstanbul 1964, 98 sayfa 3 lira.

Sarı renkli, sade desenli bir kapak içinde vitrinlerde boy göstermiş olan "Sosyalizme Giriş" adlı kitapçık, son günlerin üzerinde en çok durulması gereken eserlerinden biridir.

Kitabı iyice tanıyabilmek için önce yazarının kimliğini bilmekte fayda vardır. "Sosyalizme Girişlin yasarı Jules Moch, Fransız Silâhsızlanma Komisyonu temsilcisi ve eski bakanlardandır. Fransız sosyalistleri içinde hayatı sayılır bir mevki işgal eder. İşin daha çok teorik yönünde başarı gösteren ince bir fransız düşünürü olan Ju- Les Mooh'on eserinin fransızca adı, "Socialisme Vivant"dır. Yazar bu kitabında, hayat gerçekleri ile yeni yeni karşılaşmağa başlamış bir lise öğrenciline hitap etmektedir. Üslûp, bir fransız lise öğrencisinin, bir delikanlının anlıyacağı üslûptur Meseleler bu sadelik içine getirilmiş, konular ona göre ayarlanmıştır.. Jules Moch kitabında, muhayyel bir lise öğrencisine yazdığı mektupları toplamıştır Mektuplarda, Fransa gerçekleri içinde gözden kaçan veya kaçırılan sosyal adâletsizlikler tek tek dile getirilmekte. bu adaletsizliklere son verebilecek tek yolun niçin sosyalizm olduğu anlatılmaya çalışılmaktadır.

Tabii, sosyalizmin niçin bir kurtuluş yolu olduğu anlatılmadan önce de sosyalizmin ne , olduğu anlatılmaktadır. Bu iş öylesine ustalıkla yapılmış, örnekler öyle güzel seçilmiştir ki, şaşmamak mümkün değildir. Yazar, birinci mektubunda, eğitim alanındaki adaletsizlikleri anlatmaktadır. Niçin işçi çocukları, fakir halk. çocukları, ne kadar zeki ve kaabiliyetli olurlarsa olsunlar, tam bir öğrenim yapmak hakkına sahip değildirler? Niçin yüksek okullarda daha ziyade hep zengin çocukları okur? Parasız eğitim, aslında nasıl, zenginlerin çıkarına kurulmuş bir tuzaktır, burs vermekle meseleler niçin çözülmez? Niye işçinin oyu zenginin oyuna eşit değildir, toplum niçin adaletsizlikler üzerine kurulmuştur ye bu nasıl sürdürülmektedir ? Doğumda ve ölümde bile niçin adalet yoktur ve bu adaletsizlik niçin zengin sınıflar lehinedir? Sosyalizm niçin bir ahlâk ve ilimdir? Mülkiyet nedir, nasıl kurulur, emek nedir ve hasıl istismar edilir? Emekçilerin dünya kurulduğundan bu yana. süregelen mücadelesi nedendir? özel mülkiyet olmalı mıdır. olursa nereye kadar, kamulaştırma" yapılırsa nasıl yapılmalıdır, niye buna zorunluluk vardır? Sosyalizmle din nerede karşılaşır, birbirlerine karsı durumları nedir?

Kitapta bu sorular ve benzerleri bir büyük plân içinde sıralanıp cevaplandırılmaktadır. Yazar, eserini fransız gerçeklerine göre. istatistiklerden faydalanarak yazdığı için, çevirenler, fransız istatistiklerinin yanına Türkiyenin rakamlarını da koyarak, kitabı türk okuyucusu için. çok daha kolay istifade edilir hale getirmişlerdir.

Bu, yedi mektupluk kitabın ardına. çevirenler, dünyanın en ünlü siyasi tarih ve doktrinler profesörü Mauriçe Du verger'in de bir makalesini eklemişlerdir, Makalenin adı, "Dünya Sosyalizme Gidiyor"dur. Bu yazısında ünlü Profesör, dünyanın her gün adım adım nasıl sosyalizme gittiğini nefis bir tahlil kaabiliyetiyle dile getirmektedir.

Vaktiyle Yön dergisi etrafında toplanmış olan bir takım sosyalistlerin kurdukları "Devrimci Yayınlar Kooperatifi"nin ilk kitabı olan "Sosyalizme Giriş", sadece sosyalizmden yana olanlar tarafından değil, sosyalizme karşı olanlar tarafından da okunmalıdir Okunmalı ve günümüzün bu en güçlü doktrininin bir umacı olmadığı anlaşılmalıdır. Kitabın bir lise öğrencisinin kültür seviyesi - tabii, fransız lisesi öğrencisinin - içinde olması da bizim sosyalizm düşmanları için bir büyük nimettir. Zira daha kalifiye bir eseri anlamalarına ve mânasına varmalarına zaten imkân yoktur.

İlhami SOYSAL

Kitaplar

- İKİ DEVİR OSMANLI MİMARİSİNDE CAMİ
  Yazan : Aptullah Kuran, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi yayını 1964 Ankara, 121 sayfa 25 lira
- GÖRÜNMEYEN MUAMELELER, BEDELSİZ İTHALAT
  Yazan: Erhan Bener, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınlan, Ankara 1964. 502 sayfa 17.50 lira
- AVRUPA ORTAK PAZARI VB TÜRKİYE İLE ORTAKLIK ANLAŞMASININ TAM METNİ
  Hazırlayan : M. Asım Çalık - oğlu, Pınar Yayınlan, İstanbul 1963. 28 sayfa 260 kuruş
- AĞRISIZ ve TABİİ DOĞUM
  Yazan: Dr, Fehamet Madenli. Kor Müessesesi Yayını, İstanbul 1960. 112 sayfa 750 kr.
- AMERİKAN EDEBİYATI HİKAYELER ANTOLOJİSİ
  Hazırlayan : Naciye Öncül. Yeni Desen Matbaası, Ankara 1963. 409 sayfa 10 lira
- KESİK BAŞ
  Hüseyin Rahmi Gürpınarın polisiye romanı; Pınar Yayınevi, Gürpınar Külliyatı I, İstanbul 1963, 165 sayfa 5 lira
- **TEMEL HAK VE ÖZGÜRLÜKLER**
  Yazan: Dr İlhan F. Akın. İstanbul 1964 Dünya Matbaası 150 sayfa 10 lira

FIAT Traktörleri

411R

40 BEYGİRLİK

4 SİLİNDİRLİ

DİZEL MOTÖRLÜ

HİDROLİK TERTİBATLI

Türk Çiftçisinin Hizmetinde

SOSYAL HAYAT

Dernekler

Bir gövde gösterisi

Geçtiğimiz hafta cuma günü, bir kadınla bir erkek, konuşarak, Sıhhiye istikametinden Ulusa doğru iniyorlardı. Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesinin önüne gelince birden durdular ve Fakültenin duvarlarına asılmış büyük afişi hayretle birbirlerine gösterdiler. Afişte, "Türk Belediyecilik Kongresi" kelimeleri okunuyordu. Fakültenin önü ana baba günü idi. Park etmiş arabaların içinde İçişleri Bakanına ait araba da ilk bakışta göze çarpıyordu.

j Birbirlerine hayretle afişi gösteren kadınla erkek, şaşkınlıklarını hâlâ yenememiş görünüyorlardı. Kadın :

"— Hayret! Demek ki kongremiz var da, haberimiz yok!" dedi.

Hadiseli kongrede İşcan ve Kibar
Bir oradan bir buradan

İkisi de Ankara Belediye Meclisi üyeleri idiler. Bir aydır devam eden meclis çalışmalarına katılmak üzere, Belediyeye gidiyorlardı. Kongre ilânını görünce, ne olup bittiğini anlamak için •Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesine daldılar.

Ancak, mesele hemen anlaşılamadı Belediye Meclisi üyesi olduklarını söyledikleri zaman, kapıdaki teşrifatçılar akşam için ellerine birer kokteyl davetiyesi tutuşturmakla yetindiler. Sonra da, Fakültenin hıncahınç dolu konferans salonuna girerlerken, birisi yakalarına boş bir delege kartı iliştiriverdi. Kongre başlamıştı.

Derneğin mahiyeti

Mesele yavaş yavaş anlaşıldı: Kongre Türk Belediyecilik Demeğinin kongresi idi. Nedense kapıdaki ilânda "Türkiye Belediyecilik Kongresi" denilmekle yetinilmiş, bunun bir dernek kongresi olduğu belirtilmemişti.

Dernek, merkezi Ankarada kurulmuş olan ilmî bir dernektir. Tüzüğünün 1. maddesinde, Derneğin politika ile uğraşmadığı hükmü mevcuttur.. 1945' de kurulmuş bulunan ve 1958 'den bert kongresini yapamıyan Demeğin amacı, Türkiye belediyeciliği ve şehirciliğinin ilerlemesine yardım edecek ilmî incelemeler yapmak, belediyecilik ve şehircilikle ilgili kanunlar hakkında etüdler hazırlıyarak bunları ilgili makamlara temenni şeklinde sunmak, belediyelere, çalışmalarında ışık tutma, dış memleketlerdeki demeklerle temas kurup, haberleşmeyi sağlamak ve ou birliklere üye olmaktır. Tüzüğün 4. maddesine göre, bütün Türkiye Cumhuriyeti belediyelerini temsilen ve şan sen belediye başkanları, belediye meclisi üyeleri, herhangi bir mahkûmiyeti olmamak şartıile, eski belediye başkanları, üniversiteler ve yüksek okullar idare hukuku profesörleri, doçent ve asistanları Derneğin tabii üyeleridir.

Bütün bunlardan anlaşıldığı gibi, Derneğin başlıca amacı, meselelere ilmî yönden hal çaresi aramak ve icra organlarına, belediye meclislerine ışık tutmaktır. Ama 19 Haziran 1964 sabahı Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesinde başlıyan kongre sanki bu amacı da, bu tüzük maddelerini de unutmuş ve mahalli seçimlerde daha fazla oy alan A.P. ye bir gövde gösterisi yapma vesilesi te5 kil etmek üzere toplanmıştı. Kongre baş lar başlamaz delegelerde büyük bir sinirlilik göze çarpmağa başladı. Salonun yeniden boşaltılmasını ve yoklama yapılmasını (istiyorlar, bağırıp çağırıyorlar di. Ankara temsilcileri ve kongreyi tesadüfen haber alıp, davetsiz olarak ka tılan tabii üyeler, yoklamaya tâbi olmayı tabii karşılıyarak derhal salonu boşaltmışlardı ama, yoklamada sura An karaya gelince bütün mesele anlaşıldı,

Ankaradan tek temsilci!

Delegeler hep bir ağızdan, "Ankaradan tek temsilci!" diye bağrışıyorlardı. Halil Sezai Erkut barajı geçti ve tek temsilci olarak salona kabul edildi. Diğer temsilciler, Ankara Belediye Meclisi üyeleri ise kapıda kalmışlardı. Uzak bir ilçeden gelmiş bir A.P. li delege :

"— Yağma yok!. Ankara girecek, çoğunluğu alacak. Bizler uzaktayız. Nasıl tek kişi geldiysek, onlar da tek kişi katılsınlar diye sesleniyordu.

Bu sırada bir tabii üye, elinde tüzük, durumu anlatmağa çalışıyordu. Fa kat A.P. li delegelere tüzüğü anlatmak mümkün değildi.

Durum anlaşıldığı ve Ankara Belediye Meclisi üyeleriyle diğer tabii üyeler salona kabul edildikleri zaman, kong re başkanlığı teşekkül etmiş, birinci başkanlığa büyük gürültü ile İzmirin A.P. li Belediye Başkanı Osman Kibar, İkinci başkanlığa da Adana Belediyesinin ziyadesiyle meşhur Başkam Ali Sepici getirilmiş, komisyon çalışmaları için de sıraya A.P. li üyeler seçilmişlerdi. Bu sırada tabii üyeler en ön sıralara misafir edildiler ama, bu defa da aidatlarını ödemedikleri için oy kullanamıyacakları kendilerine bildirildi. Gerçi tüzükte böyle birşey yoktu, fakat neyin paylaşılamadığını bir türlü anlıyamıyan ankaralı tabii üyeler, bir süre büyük bir hayret içinde etrafı seyretmekle yetindiler, sonra çıkıp işlerinin başına gittiler.

Kongre üç gün devam etti. Herşey bazı A.P. li belediyecilerin teşkilâtla

birleşerek bu gövde gösterisi için hazırlandıklarını gösteriyordu. Temsilciler özel surette seçilmişler, Kongre Başkanlığına, teamüle uyarak, Ankara Belediye Başkanını getirmemek için gerekli tertibat alınmış, A.P. 11 milletvekilleri seferber edilmişti. İçlerinden biri, Muğla A.P. senatörü Muallâ Akarca, Marmaris Belediyesini temsilen delegelerin arasına karışmış bulunuyordu. Gürültüler arasında tüzük uygulanamaz olmuş, kısacası, ankaralı tabii üyelerin duruma hakim olmaması için elden gelen geri konmamıştı. Ancak bu arada birşey unutuldu: Kongre ilmî ve istişari bir kongre idi. Hiçbir icra gücü yoktu. Bir mâna taşıyabilmesi ancak politikadan uzak bir birleştirici çatışma yapmasına bağlıydı. Halk. politikadan uzak belediyeler ve bunlara ışık tutacak, ilmi müesseselere şiddetle ihtiyaç duyarken, Türk Belediyeciler Derneği kongresi bu hava içinde toplandı ve dağıldı. En sonunda, usulsüzlükler yüzünden C.H.P. li belediye başkanları da kongreyi terketmek sorunda kaldılar. A.P. li delegeler, istedikleri gibi. A.P. listesini kazandırdılar ama, Türk Belediyecilik Derneği de bir partinin inhisarına girerek, âdeta intihar etti!

Üniversiteli Kadınlar

Geçen haftanın sonunda Cumartesi günü. bir kadın derneği daha, mevsim dolayısıyla çalışmalarına son vererek tatile girdi, Üniversiteli Kadınlar Derneğinin Ankara Şubesi gerçekten bütün yıl çok iyi çalışmış ve Ankara Palasın bahçesinde tertiplediği bu kapanış yemeğini de hak etmişti. Yeşil çimenler üzerine konulan masalar dinlendiriciydi. Fakat üyeler daha şimdiden gelecek yılın programım tartışmakta ve hazırlık devresine girdiklerini göstermekte idiler. Yemeğin sonunda tertiplenen piyango ise daha şimdi - den. gelecek yılın yeni burslu öğrencileri için bir temel fon teşkil ediyordu

Kapanan mevsimin çalışkan ve başarılı Başkanı Ferihan Gürsoy, kapanan mevsim faaliyetlerinin bir özetini verirken bol bol alkışlandı. Dernek her ay birkaç konferans ve kültürel toplantı düzenlemiş, üyeleri ve misafirleri arkeoloji bakımından turizm. Ortak Pazar ortaklığımız, elektronik müzik, arı dil dâvası, politikada kadın, sosyal hizmet kavramı ve Türkiyede. sosyal hizmetler gibi çok değişik konularda aydınlatmış, tartışmalı oturumlar tertiplemişti.

Dernek bütün sosyal faaliyetlerden elde ettiği geliri gene kültürel sahada, öğrenci bursları vererek, gecekondu mahallerinde okuma odaları açarak, gene kültürel sahada harcamaktadır.

Çocuklarla Büyükler Arasında

Jale CANDAN

Adananın Karaisalı ilçesinde 5 ve 8 yaş arasında yüz kadar çocuk, ilçe kaymakamlığı önün,e kadar bir sessiz yürüyüş yaparak kaymakama bir dilekçe vermişler, çocuk bahçesi istediklerini, çamurlu, tozlu sokaklarda oynamaktan bıktıklarını bildirmişlerdir. Çocuklar salıncaklı, ağaçlı bir park, her zaman toplanabilecekleri bir oyun yeri. istemektedirler. Geçenlerde, Ankarada bir arasokaktan geçerken, futbol oynıyan çocuklarla bu sokak sâkinleri arasında çıkan bir tartışmaya şahit olmuştum. Mahalleli, çocukların gürültüsünden şikâyetçiydi. Trafik aksıyor, cam-çerçeve kırılıyor, bahçelere ve çiçeklere hayat hakkı kalmıyordu. Aynı konu Ankara Belediye Meclisine de. şikâyet halinde getirildi.

Gerçekten, okullar biter bitmez çocuklar sokaklara fırlıyorlar, toz-toprak, ev önü,, çiçek bahçesi demiyorlar, çeşitli oyunlarla avunmağa, oyalanıp boş zamanı değerlendirmeğe veya öldürmeğe çalışıyorlar. İnşaatların çoğalmasıyla mahalle aralarındaki boş. arsaların azalması çocuklarla büyükler arasındaki bu çok eski dâvayı da büsbütün alevlendiriyor.

Büyükler belki şikâyette haklıdırlar ama, çocuklar ne yapsınlar? Enerjilerini harcayacak, oyalanacak bir yer arıyorlar, tatillerini geçirmeğe çalışıyorlar. Ama tek imkânları, tabii, çocuk kulüpleri halinde faaliyet teren mahalle topluluklarına kakılmaktan ibarettir. Okuldaki sosyal münasebetleri yazın mahallede devam ettirecekler, koşup bağıracaklar, ellerine top verirseniz oynıyacaklar, bunu da bulamazlarsa, enerjilerini muzır yollarda harcamak, etrafa zarar vermek gibi ilkel şekillere baş vuracaklardır.

Eğitim yalnız okulda ders kitabı okumakla olmaz. Yaz aylarında eğitimin, boş zamanı iyi bir şekilde değerlendirme yolu ile devam ettirilmesi, çocukların aylaklıktan, boş oturmağa alışmaktan kurtarılmaları şarttır. Değişik meşgaleler, küçük el sanatları, kitap ve gezi kulüpleri, çeşitli, spor hareketleri, iyi tanzim edilmiş eğlence ve gençlik partileri çocuklara ve gençtere en az kitaplar kadar lüzumludur. Onlara beraber yaşamayı; teşkilâtlanıp ekip çatışması yapmayı, topluma yararlı olmayı öğretir. Bugün en büyük bir meselemiz, boşa giden enerji kaynağıdır. İnsan gücünden yeteri kadar faydalanamıyorsak bu çocukluktan edindiğimiz miskinlik ve boş oturma, zaman öldürme alışkanlıklarına bağlı, büyük yaşta insandan sökülüp atılması çok güç, bir itiyat meselesidir. Tıkabasa dolu kahvelerden şikâyetçiyiz ama, duvar "üstlerinde zaman öldürmeğe çalışan gocuklarımızın bu kahvelerin tabii müşterileri olduklarını da unutmamamız gerekir..

Bugün elimizdeki en iyi imkân, Millî Eğitim okullarından, yazın çocuk kulüpleri, gençlik kulüpleri halinde faydalanmak, bu okullarda az bir para mukabili muhtelif sanat kursları açmak, gezi eğlence, kitap, pul kulüpleri gibi boş zamanı iyi şekilde değerlendirme kulüplerini teşkilâtlandırmaktır, Bunu okul - aile birilikleri okul idareleriyle müştereken yürütmeli aynı sistem içinde memleket gezileri tertipleyip yazın boş duran okul binalarından faydalanma yoluna gidilmelidir. Yabancı dergilerden öğrendi ipinize göre Avrupada birçok memleketlerde, özel teşebbüs, büyük bir kazanç kaynağı olarak, gençliğin boş zamanım değerlendirme meselesine el atmış. ücretli çekici kurslar, gençlik kulüpleri, ailelerin ve gençlerin gösterdiği rağbet karşısında bir yeni yatının konusu olmuştur. Emniyetli kamplar hu yatırımın başında yer almaktadır.

Karaisalı çocukların oynamak için park ihtiyacı duymaları bence iyi bir haberdir. Bundan böyle, çocuklar haklarını koparacağa benzemektedir

Tüli'den haberier

Ankara Körler Okulunu ve Öğrencilerini Koruma Derneğinin okul binasında tertip ettiği sünnet düğününü, geçtiğimiz pazar günü kalabalık bir davetli kütlesi huzurunda yapıldı. Okul öğreticilerinden beş çocuk, bir gün evvelden hazırlanan süslü ve temiz yataklara yatırılmışlardı. Burası ayni zamanda okulun müsamere salonudur. Çocuklara muhtelif dernek ve şahıslardan hediyeler getirildi. Küçüklerin, elleriyle yoklıyarak hediyeleri teşhise çalışmaları göz yaşartıcıydı. Okul Müdürü Şahap Akıllıoğlu, evlâtlarının mürüvvetini gören bir babanın helecanı içindeydi.

Türen, Koruma Derneği Başkanı, Belediye Başkan Muavini Ali Çankayanın bir konuşması ile başladı. Çankaya, "kendisi küçük mânâsı büyük" diye adlandırdığı bu töreni hazırlayanlara ve törene katılanlara teşekkür etti Ve küçükleri de kutladı. Daha sonra, bu yıl Keçiörende bu okuldan yetişenlere bir yurt ve ayrıca bir rehabilitasyon merkezi yapılacağını müjdeledi.

Ali Çankayayı takiben Millî Eğitim Bakanlığı İlk Öğretim Genel Müdürü Osman Türkmen bir konuşma yaptı. Türkmen bu görmiyen çocukların diğer okullara geçtikleri zaman umumiyetle birinci, ikinci, üçüncü olduklarını ve bilhassa estetik ve el mehareti isteyen işlerde çok başarı kazandıklarım söyledi. Esasen, törenden evvel okulda hazırlanmış olan,çocukların elişi hasır oda takımları, etajerler, hamaklar vesaireyi teşhir eden sergiyi ilgiyle izleyen davetliler, hayranlık içindeydiler. Daha sonra okul cazının bir konserini ve onu takiben de yine öğrencilerden teşkil olunan saz heyetini ve solisti dinlemek mümkün oldu. Onun ardından Ankara Radyosundan gelmiş bir şarkıcı hanım ve saz arkadaşları ve daha sonra da millî kıyafetler giymiş folklor ekipi gösterilerde bulundular. Davetliler hazırlanan büfede ağırlandılar.

•

Haftanın başındaki Pazar sabahı Başbakan İsmet İnönü ve eşi Mevhibe İnönü, Başkan Johnson'un özel uçağı "Beyaz Kuş" ile Amerikaya hareket ettiler. Görülmemiş bir kalabalık tarafından coşkun bir şekilde uğurlanan İnönü, bir ara basın mensupları ile de görüştü. Sonra, uçağa doğru ilerlerken etrafına bakınıp eşini, aradı. Lâcivert kruaze, çok şık tayyörü ve lâcivert beyaz pötikareli çok şık şapkası ile göze çarpan Mevhibe İnönüyü önüne geçirdikten sonra da, uçağa binerken, uğurlayanları tekrar tekrar selâmladı.

Sergi — Havalar ısındıkça başkentte sergiler de birbirini kovalamağa başladı. Son sergi Mübin Beken ve Nalân Afet Kuşçunun sergisiydi. Sergi ev V;elâ basın mensuplarına sonra da ankaralılara açıldı. Basın mensuplarına gönderilen davetiyelerde sergiyi Turizm ve Tanıtma Bakanı Ali ihsan Göğüş takdim etmekteydi. Sergi bir müddet daha devam edecektir.

Geçen haftanın, içinde. Çocuk Dostları Derneği yararına, Vali Reşit Caddesinde, Perihan Ballkçıoğlunun geniş, güzel, havuzlu bahçesiyle meşhur evinde bir çay verildi. Tamamen Bayan Balıkçıoğlu tarafından hazırlanan çayın geliri- Derneğe kaldı. Ankaranın tanınmış bir çok hanımının bulunduğu çay âdeta bir defile manzarası arzediyordu. Çünkü herkes, birbirinden daha şık olmağa âdeta özel bir itina göstermişti.

•

Nevin ve Baha Bursalı, geçen hafta içinde İstanbula hareket ettiler. Oradan, uzunca sürecek bir Avrupa seyahatine çıkacaklarmış.

•

Türkiye radyolarının altın sesli spikeri Mukaddes Gözaydın nihayet, nişanlısı Reyman Semerle evlendi. Ni-

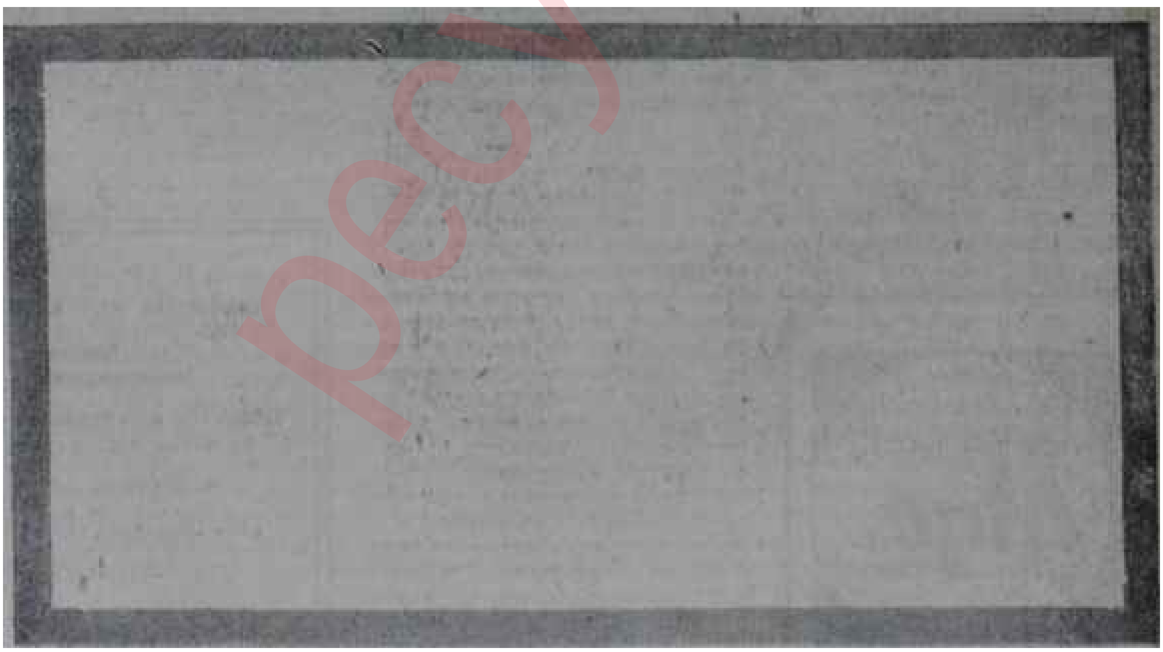
kâh gayet sade bir şekilde, iki şahit huzurunda yapıldı ve damat, vatani vazifesini tamamlamak üzere Sivasa döndü. Bayan Gozaydının kıskançlık barikatlarını aşarak evlenmesi kendisini sevenleri çok memnun etti. Damadın annesi ve ailesi de gelinlerini çok seviyorlarmış. Küçük Aziz ise üvey babası ile pek iyi anlaşıyormuş.

Küçük Tiyatroda Arenacılar son temsilleri "Boeing, Boeing"i oynuyorlar. Havaların ısınması ve galiba biraz da bilet fiyatlarının Ankara seyircisinin alıştığı fiyatlardan çok yüksek olucu yüzünden salonun yandan sonrası boştu. Halbuki eser cidden çok eğlenceli ve güzeldi. Ayrıca, sanatkârlar da çok, çok güzel oynuyorlardı.

peçen **hafta** Perşembe akşamı Golf Kulüpte, Hollanda Büyük Elçüigl, KLM hava şirketi ve Philips şirketinin işbirliğiyle hazırlanmış olan Hollanda Gecesi yapıldı. Elçilik mensuplarının bir kısmı millî kıyafetlerini giymişlerdi. Mahalli yemekler ve içkiler ikram edildi. Havanın da pek güzel olması, Geceye rağbeti arttırdı. Kulüp bir hayli kalabalıktı. Ayrı ayrı gruplar kendi masalarında eğleniyorlar, arasıra da toplu eğlencelere katılıyorlardı. Bir masada Dr. Recai Ergüderle eşi Beyhan Ergüder ve 6 gece pek cici ve güzel olan kizlıvrı Zeynep Ergüder, damatları dermenle beraberdiler. Sevinç Garan ve eşi Bülent Garan da arkadaşları ile birlikte gelmişlerdi. Haldun Fikret Anıl ve eşi, tenisçi Suat Baykutla; Nevin ve Baha Bursalı, Melek ve Hüsamettin Güzle; Hollanda Büyük Elçisi, Vedat Abut ve Muallâ Abutla; Beraat ve Cihat Renda, Be**dia** ve Fikret Belbezle; Güzin ve Nezih Rona, Şen v Toğrul Devresle aynı masadaydılar. Bir başka masada ise koyu balrengi yeni bir elbise giymiş olan Hümeyra Yaltkaya ve eşi Erol Yaltkaya, etraflarına. bekâr sayılan arkadaşlarını - Nilüfer Sağtür seyahatte olduğu için yalnız kalan Melih Sağtür, Feyyaz İnceer henüz Almanyada olduğu için yalnız kalan, Ayşe İnceer, Yeta Çomo ve otelciliği doktorluğundan meşhur Raif Gürün - toplamış, oturuyorlardı.

O gece pek neşesiz olan Lusyen Avunduk, eşi Nail Avunduk, komşuları Kemal Noyanla Dânâ Noyan ve ftehzat Finiz başka bir masadaydılar. Mübeccel Barbarosağlu ile Namık **Bar**barosoğlu ise Mr. ve Mrs. Havilland ile beraberdiler. Kolejin meşhur Bülbül Fethisi **Fethi** Günel ve eşi Sina Günel, Kulübün meşhur çiftî Halit ve Selma, Ayşe ve Akgün Kıcıman, Dr. Fevzi Renda ve eşi Suzan Renda, Vedat Aytaman ve Cânân Aytaman. Gecenin en göze çarpan misafirleriydiler. Gecenin' hostesliğini Oya Barbarbsoğlu yapıyordu. Evvelâ Celâl Emre, daha sonra Hollanda Büyük Elçisinin eşi uzun birer konuşma yaptılar. Nezih Rona, balon danslarını ve hediyelerin dağıtılmasını filân idare etti.

Kulüpten geç vakit ayrılanlar, çok tatlı saatler geçirmiş olmaktan memnundular

R A D Y O

T. R. T.

Eski ağıza yeni taam

Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu Genel Müdürlüğü Kanunu 2 Ocak 1964. tarihinde Resmi Gazetede yayınlandı ve 1 Mayıs 1964 tarihinde de yürürlüğe girdi. Kurumun bugün bir Genel Müdürü, bir de, bu Genel Müdürün de dahil olduğu 9 kişilik yönetim kurulu vardır. Bunlardan gayrı herkes, radyolarda eski statüye göre çalışmakta, radyolardaki bütün işler eskisi gibi devam etmektedir..

Radyolar, önümüzdeki ay içinde yaz programlarına başlayacaklardır. Yaz programlarının ayarlanması da tabiî eski statüye ve şartlara göre yapılacaktır. Yıllardan beri sözü edilen, radyocuların heyecanla, dinleyicilerin de merakla bekledikleri T.RT.'nin getirmesini istediğimiz yenilikleri görmek veya duymak için daha uzun bir süreye ihtiyaç vardır.

T.R.T. Kanununun hikayesi oldukça eskidir ve AKİS bu hikayeyi adım adım istemiştir. Fakat artık bundan sonra, üzerinde durulması gereken iki nokta vardır: henüz kuruluş halînde olan bu teşkilâtın kuruluş faaliyeti nasıl yapılmaktadır? T.R.T. dinleyiciye ne gibi faydalar sağlayacak ve Türkiye çok geri kalmış olan radyoculuğunu gerek program bakımından, gerekse idari ve teknik bakımlardan nasıl kalkındıracaktır? Bugün TRT. kuruluş hazırlıkları içindedir. Yönetim Kurulu, mümkün olduğu kadar sık, toplanıp, yeni teşkilâtın şekli üzerinde çalışmakta ve kadroların tespiti için uğraşmaktadır. Tabii bu arada da radyocular Yönetim Kuruluna, faydalı olabilmek gayesiyle gayret sarfetmektedirler.

Akla, şöyle bir, soru gelmektedir : Türkiyede yeni bir radyo teşkilâtı kurulurken nelerin gözönünde tutulmasında fayda vardır? Eki başta, eskiden yapılan hataların ve eski teşkilâtın işlemeyen taraflarının dikkate alınması gerekir. Eski teşkilât sırasında radyolarımız bir plâna, bir hedefe, belli bir gayeye hizmet etmeyi düşünmeden çalıştırılmışlar ve programlarını ancak deki mevcut imkânların dar sınırları içine sığdırmaktan başka bir yol takip edememişlerdir. Bu arada şartlar, Türkiyenin durumu ve dinleyicinin psikolojik tutumu değişmiş ve radyolar ya bunu çok geç farketmisler. ya da, zamanında fârketseler bile, yeni duruma ayak uyduracak takati kendilerinde bulamamışlardı. Bunun sebepleri ortadadır: parasızlık, ihmal. eleman yetiştirmemek, adam kayırma, incelemeye ve araştırmaya önem vermemek, teknik gelişmeyi, düşünmemek ve radyoculuğun her bakımdan bir meslek olabileceği havasını Taratmamak, teşkilatsılık ve yetismiş elemanların radyolardan uzak durmaları...

Sabreden derviş..

T.R T yi kuranların bütün bu dertlerin farkında oldukları ve bu dertleri düşünerek ilerisi için bir teşkilât hazırladıkları muhakkaktır. Bir kere, herşeyden önce program konusunun geliştirilmesi şarttır. Programların daha seviyeli bir hale, gelmesi içın eleman yetiştirmeye ve yetişmiş elemanı hiç olmazsa iki yılda bir tekrar kurstan geçirmeye lüzum vardır. Teknik hususa gelince... Türkiyenin her parçasının Türkiye radyolarının yayın sahaları içine girmesi gerekir Yani mevcut istasyonların veya yapılmakta filen tesislerin, yayın sahalarının bütün Türkiyeyi kapsamasını sağlamak T.R.T.'nin en büyük görevleri arasında olacaktır, idareyse, radyo kuruluşlarının muntazam şekilde işler halegetirilmesi ücretlerin en seri ve en yeterli bir şekilde dağıtılması, muhasebenin, çalışma düzeninin ve iş takibinin en olumlu şekilde ayarlanması gerekir. T.R T. elbette bütün bu ana meseleleri bir-iki yıl içinde halledemiyecektir. Çeşitli konuların geliştirilmesi uzun bir süre alacaktır, ama bugünkü kuruluş çalışmalarında atılacak olan adımların T.R.T.'nin geleceğini etkileyeceği muhakkaktır. Bütün bu sebeplerden, bugünlerde yapılan çalışmaların ağır gitmesinden yakınmak yerine, T.R.T.'yi kuranlara yardımcı olmak ve işin aceleye gelmesini önlemek en faydalı bir davranış olur.

Dinleyicilere gelince, T.R.T.'nin kurulması onları ancak bir yönden ilgilendirmektedir. Daha iyi bir radyoya sahip olmak, radyodan daha iyi istifade edebilmek... Bu demektir ki, her yıl radyo vergisini ödeyen vatandaş. T.R.T.'nin farkına ancak daha doyurucu haber dinlediği, programlarla gerçekten eğlendiği ve istifade ettiği zaman varacaktır. T.R.T., dinleyicinin gözünde, evindeki radyosundan daha gür ve temiz bir ses çıktığı zaman örietn kazanacaktır. Telefonunu açıp veya mektubunu yazıp radyolardan bir soru sorduğu zaman cevap alırsa, kendisine önem verildiğini hissederse, bu müessesenin- kendisi için çalıştığını anlarsa T.R.T. ancak o zaman onun gözünde bir varlık olacaktır.

T.R.T.'den beklenilenler

T.R.T'nin, dinleyiciye farkettirmeden yapacağı bazı görevler de vardır. Eğer T.R.T. daha iyi vatandaş yetiştirme yolunda eğitim kuruluşlarına yardımcı olabilirse, vatandaşın yaşama seviyesini ve sevincini yükselterek sosyal bakımdan etkileyici bir rol oynarsa ve türk halkoyunu gerçekten geliştirmeyi başarabilirce memleketimizin en kuvvetli kuruluşları arasında yer alacaktır.

Radyolarımızdaki Pencere

Mahmut T. ÖNGÖREN

Ankara, İstanbul ve İzmir radyolarında "Dünyaya Açılan Pencere" isimli haftalık bir program yayınlanmaktadır. Programın hazırlayıcısı, bu satırların yazarıdır. İlk pencereyi 14 Ocak 1961 tarihinde Ankara Radyosu açmıştır. O günden heri bu program, olayların ve kahramanlarının gerçek sesleriyle dünya meseleleri hakkında dinleyicilere bilgi vermeye çalışır. Gerçek seslerin kullanılması, programın daha inandırıcı olmasını sağlamak içindir. Dünyanın her yerinde uygulanan programcılık tekniğinde olduğu gibi . . .

Bugünlerde «Dünyaya Açılan Pencere", dinleyicilerinin dışındaki bazı kimseler tarafından yeriliyor. Program, amerikan propagandası yapıyormuş! Program bu propagandayı, nasıl yapıyor? Amerikadan yeri geldiği zaman söz açarak mı, yoksa Amerikayi överek mi? "Dünyaya Açılan Pencere", dünya kamu oyunu işgal eden konuları yabancı memleketlerdeki radyolardan veya oralardaki hiçbir radyo idaresine bağlı olmayan türklerden yardım istiyerek işlemektedir. Bu yardım fikir alanında olmayıp, olayların sesine veya olaylara ismi karışan kimselerin konuşmalarına ve onlarla yapılan röportajların materyaline aittir. Bu materyali gönderen yabancı radyolar hiçbir zaman kendi memleketlerinin görüşünü benimsetmeye çalışmazlar. Çünkü gelen materyal bir "yorum" havasından ziyade, sesleri ihtiva etmektedir. Eğer programın ele aldığı dünya meseleleri için yorum yapmak, dünya olaylarını bir memlekette lehinde veya aleyhinde değerlendirmek gerekiyorsa, bunu "Dünyaya Açılan Pencere" nin kendisi yapmağa çalışır. Kaldı ki, bu programın başlıca gayesi Türkiye dışında dünya kamu oyunu ilgilendiren olayları bütün çıplaklığı ile, taraf tutmadan incelemek ve dinleyenin kendi görgü ve bilgisine dayanarak, duyduklarını değerlendirdikten sonra kendi yorumunu kendisinin yapmasını sağlamaklar.

Örnek olarak 14 Haziran 1964 Pazar günü Ankara Radyosunda yayınlanan "Dünyaya Açılan Pencere" yi ele alalım. Bu programda ilk olarak Kıbrıstaki bir italyan muhabirin başına gelenler yerinde banda alınmış, gerçek silâh sesleriyle ve konuşmalarla anlatılmıştı. Bu gerçek hikâye, Kıbrıslı türkün, içinde bulunduğu faciayı bütün çıplaklığıyla göstermekteydi. Aynı zamanda da rumların türk bayrağı sandıkları bayrağı taşıyan bir otomobile ne kadar rahatlıkla ateş açtıklarını ve Adadaki Birleşmiş Milletler kuvvetlerinin de bu olay karşısında protesto çekmekten başka bir şey yapamadığım anlatıyordu. Olayın anlatılması bitince program sadece, rumların mezaliminden söz açarak işi bir yoruma bağladı Kıbrıslı türklerin feci durumu ve bunun karşısında Birleşmiş Milletler kuvvetlerinin kayıtsızlığı üstünde durmağa lüzum görülmedi. Çünkü anlatılan olay zaten bunu ortaya koyuyordu.

Programda bundan sonra, hiçbir radyoya bağlı olmayan ve New York'ta çalışan eski bir türk radyocunun bir türk elçisi ile yaptığı röportaj vardı. Bu elçi bir-iki gün sonra başlıyacak olan Güvenlik Konseyi toplantılarına katılacaktı, bu sebepten, elbette, Birleşmiş Milletler Teşkilâtı hakkında - bu teşkilâtın Kıbrıs konusunda ne kadar zayıf kaldığım bildiği halde - ölçülü konuşması gerekiyordu. "Dünyaya Açılan Pencere" nin üçüncü bölümü de dünyada Kore, Küba, Viet Nam ye Berlin gibi meselelerin bulunduğunu, eğer bu meseleler olmasaydı ilgililerin Kıbrıs üstüne daha dikkatle eğitebileceklerini açıklıyordu.

Programdaki bu üç bölüm, dinleyicilerin değil de, dinleyici statüsünden daha değişik bir statüye sahip kimselerin "Dünyaya Açılan Pencere"yi amerikan propagandası yapmakla suçlamalarına ve programın Amerikan Hükümeti tarafından hazırlattırılıp Türkiye radyolarına hediye edildiğini ileri sürmelerine sebep oldu. Tuhaf bir tesadüf, program aylardan beri Amerika ile ilgili bir konuyu işlemiyor ve yine çok uzun bir süreden beri amerikan radyolarından malzeme tedarikine başvurmuyordu. Çünkü radyolarımızda Kıbrıs konusunu işleyen tek program olan "Dünyaya Açılan Pencere" dış memleketlerdeki türklerden ve onların bu program için Amerika ile ilgisi olmayan yerlerden sağladıkları materyalden yararlanmak yolunu tercih etmişti. Bunu anlamak içte de, programın bugüne kadar yayınlanmış olan bantların dinlemek elbette kâfidir.

Fakat bu programdan ötürü Türkiye radyolarım sorumsuzlukla itham edenler, programın hazırlayıcısını "amerikan uşaklığı" ile suçlayanlar çıktığına göre, "Dünyaya Açılan Pencere" nin dinleyicilerinin dikkatini yurt dışındaki dünya kamu oyunu ilgilendiren konulara daha titizlikle çekmesi gerekmektedir. Programı adamakıllı dinlemeden veya dinledikleri bölümü kendi çıkarlarına göre değerlendirenler bulunduğu içte "Dünyaya Açılan Pencere" nin radyolarımızın bağımsızlığa da kavuştuktan bu günlerde türk halk oyunu dış konular üzerinde tarafsız bir şekilde etkilemeye çok daha fazla önem vermesi şart olmaktadır. Çünkü bu program, "maksatlı eleştirici" leri ancak bu şekilde olgunlaştırabilir!.

T.R.T.'ye düşen görevlerden biri de, memleketimizi saran ve zararlı yayın yapan radyolardan vatandaşları kurtarmaktır. Bunu başarabilmesi için de T.R.T.'nin, sadece programlarla yayın sırasında yapacağı gayretlerle değil, yayın dışında yöneteceği faaliyetle de kendisini sevdirmesi ve etkileyeceği bir duruma gelmesi lazımdır. Bunu anket, konuşma ve yayın dışı röportajla sağlayabilmesi her zaman için mümkündür.

Hakkında çeşitli dedikoduların çıkarılmasından, ileri-geri konuşulmasından ötürü T.R.T. bugün, radyocuların ve dinleyicilerin en büyük ümidi haline gelmiştir. Bu ümidin gerçekleşmesi için hem daha çok beklemesini bilmek, hem de ilgililerin herşeyi bir kenara bırakarak gerçekten çalışmaları gerekmektedir.

Unisphere presented by United States Steel

Haşmetli New York Dünya Fuarı 22 Nisan'da açılıyor.

PanAm ile Dünya Fuarını ziyaret seyahatinizin sadece ilk merhalesidir

Bu sene A. B. D.'ni ziyaret edecekler muhakkak New York Dünya Fuarını da görmelidirler.

Diğer bütün havayollarının toplamından daha çok transatlantik jet seferi yapan PanAm, Fuarın resmî müracaat merkezlerinden biridir. Ve PanAm parasının karşılığından çok daha fazlasını istifadenize âmade kılar.

PanAm'ın temin ettiği hususi tenzilâtlı tarifeler: PanAm'ın yeni bilet tarifeleri şimdi A. B. D. seyahatinizde %21 kadar tasarruf etmenizi sağlar. PanAm ayrıca Amerika *dahilinde* de ekipler için tenzilât temin etmektedir. Otel, şehir içi geziler ve Dünya Fuarı giriş biletiniz dahil, yalnız $ 17 ödeyerek New York'da 3 gün 2 gece geçirebilir, bütün Amerika'da sadece $ 8 karşılığında (yemek için günde $ 6 ödemek lâzımdır) 50 lüks Sheraton otelinden herhangi birinde kalabilirsiniz. *Pan American*, temin ettiği sayısız tenzilât sayesinde seyahat için ayırdığınız paradan azami istifade etmenizi sağlar.

PanAm ile daha çok yer görünüz: Yalnız PanAm 15 A. B. D. şehrine, *direkt* olarak, aktarmasız sefer yapar. Amerika'ya New York'dan giriş Fuarı gördükten sonra PanAm'ın uğradığı herhangi başka bir şehirden direkt olarak dönebilir, *hiçbir ilâve ücret ödemeden* 20 şehir görebilirsiniz.

PanAm ile seyahatinizde misafirperver, iki dil konuşan kabin memurlarının yakın alâkalarından... *Paris'in meşhur Maxim's* Lokantasının nefis yemeklerinden... ve dünyanın en tecrübeli havayolu ile seyahat etmenin verdiği *huzurdan* istifade edersiniz.

Rezervasyon ve Fuar hakkında malûmat için PanAm Seyahat Acentanıza veya Bürolarımıza müracaat ediniz:

İstanbul: Hilton Meshali, Tel.: 47 45 30
Ankara : Atatürk Blv. 83, Tel.: 12 11 23
İzmir : İzmir Palas Oteli, Tel.: 32 1 00
Adana : Ağba Oteli, Tel.: 22 38

Dünyanın En Tecrübeli Havayolu
PanAm ile Daha İyi Seyahat Edersiniz

PAN AM

Atlantikte Birinci... Pasifikte Birinci... Lâtin Amerikada Birinci... Dünya Turunda Birinci...

(Faal: — 4240) — 1013

F E N

Feza

Yeni buluşlar

Amerika Birleşik Devletlerinin bir sü redenberi yapmakta olduğu feza çalışmalı hakkındaki haberler türk basınında ya hiç yer almamakta, ya da gelişmelerle orantılı bir şekilde yankılar yapmamaktadır. Bunda baş lıca iki sebep vardı: önce amerika-nlar, son yıllarda feza yarışında ar-tık öne geçmek üzere olduklarını his sedince bunu yine, birzamanlar atom sırlarında olduğu gibi, ruslara kap-tırmamak için çalışmalara âzami giz liliği vermiş bulunmaktadırlar. İkin cisi, yurt içinde ve dışında günlük aktüaliteyi teşkil eden olayların sa-yısı öylesine çoğalmıştır ki, bu ilgi çekici olayların yanında genellikle za ten ihmale uğrayan teknik konular dan bahsetmek bile kimsenin aklına gelmemektedir.

Oysa ki amerikalılar olsun ruslar olsun, hattâ bazı Avrupa Ülkeleri ol-sun, , feza yarışında eskisinden de daha büyük bir hızla gelişmeler yolunda iler içmektedirler. Dünya ile Ay arasındaki feza parçasının, dünya çevresinin oldu ğu gibi hemen tamamen fethedilmiş, ar tık, bu çevrelerde dolanmanın Atlanti - ği uçakla aşmak kadar kolay bir me-sele haline gelmiş oluğu birtakım iler ri programların yürürlüğe konulma-sına, insanların daha güç gerçekle* şabilecek feza yolculuklarına hazırlan masına imkân sağlamıştır.

Uzak fezaya yapılacak yolculuklar da **daha** önce birçok vesilelerle açık-lanan sebeplerle- bugün elde mevcut ve şimdiye kadar yapılan feza deneme-lerinde kullanılan "kimyasal" tipteki motörler kullanan roketlerin itici güç olarak kullanılması imkânsız olmak-tadır. Bu sebepten, yeni itme metodla-rına ihtiyaç olduğu, daha feza çalış-malarına başlandığı eski günlerde an-laşılmış ve ileriyi gören bilim ve fen adamları bunu gerçekleştirebilmek a-mâcıyla var güçleriyle çalışmağa ko-yulmuşlardır.

Yapılan incelemeler göstermiştir W, gezegenlerden herhangi birinin ör-nekle Dünyanın. Ayın veya Venüsün-yüzeyi üzerinde veya çevresindeki yol-culuklarda mevcut kimyasal motörler yeterli olmakla beraber, yakın bir ge-lecekte elektrikle çalışan motörlerîn kullanılması daha büyük kolaylıklar sağlayacaktır. Böylece, önce kimyasal tepki metodlarıyla çalışan motörler ça-lıştırılacak, bunların etkisi azalıp ya-kıtları da bitince elektriksel,tepki me todlarıyla çalışacak motörler devreye sokularak feza gemisinin hedefine ulaş ması sağlanabilecektir.

Gezegen sistemleri arasında, uzak bir gelecekte yer alması muhtemel yol-culuklarda -mesafenin uzaklığı ve yol culuk zamanının da bu oranda kısal-tılması zorunluğu gözönünde tutulur sa- feza gemisinin hızını ışık hızuunki-ne yakınlaştıran elektrikli veya fotonik motörlerin kullanılması beklenilmeye, cek bir olay sayılamaz.

Ulaşılmaz sanılan hedefler

İnsanoğlunun fezaya çıkmasıyla bir-likte ortaya çıkan çeşitli problem-lerden itme gücünün sağlanması ala nında son yıllarda inanılmayacak mer halelere ulaşılmış bulunulmaktadır, ö zellikle elektriksel metodlarla işleyen motörler başlıca üç türlüdür: elektro-termik, elektrostatik ve elektromanye-tik.

Bunların en basiti sayılan ve bir elektrik arkıyla ısıtılan gazların çok üstün hararet derecelerinde ve çok bü-yük bularla bir tepki ağzından dışa-rı atılması esasına dayanan "elektro-termik" motörler nazari olarak 25 bin santigrat derecelik bir hararetle çalı-şacağı için. büyük teknolojik problem-"ler ortaya atmıştır. Bu problemler bu kadar yüksek hararete dayanıklı özel alaşımların imâl edilebilmesi ve aynı zamanda motörde meydana gelen ve birikecek olan ısının giderilebilmesi-dir. Bunlara karşı bazı metodların uy-gulanması düşünülmekle beraber me-sele henüz tam olarak çözümlenmiş sa yılamaz.

Elektrostatik veya ionik denilen metodlara gelince, bunun esası da yük sek derecede iyonlaştırılmış -bünyesi ni teşkil eden atomların elektrik yük-lerinin dengesi bozulmuş- gazlerin çok kuvvetli bir elektrik alanında hızlan-dırıldıktan sonra motorun gerisindeki bir delikten boşluğa doğru püskürtü'e rek böylece tepki gücü sağlanmasıdır. Hiç şüphe yoktur ki bu yolla elde edi len tepkinin miktarı azdır. Bugün elde kil deney motörleriyle ancak 450 gram lık tepki gücü sağlanabilmiştir. An-cak, bunun süresi çok uzun olabildiği için, neticede roketin hızı saatte yüz binlerce kilometreyi bulmaktadır. Mo törün binlerce saat emniyetle çalışa cağı yapılan pratik loboratuvar test-lerinden anlaşılmıştır.

Elektromanyetik tepki gücü sağla yan motörlere gelince, bu çeşit roket-lerin en büyük güçlüğü gerekil mık-natıs alanım sağlayacak büyük mık-natısların yapılmasındadır. Ancak, son yıllarda ulaşılan başarılı merhale. ler sayesinde artuc bunların imalini! mümkün olacağı da anlaşılmış

Amerikalıların milyonlarca dola: harcayarak, binlerce bilim adamını mühendis ve teknisyeni seferber ede rek büyük bir gayretle üzerinde **çalış** tıkları bu yeni metodların yakın bir gelecekte meyvelerini vermeğe başla yacağı güvenle söylenebilir.

Filmler

Tahtlar çatırdarken

Star sistemi, yani yıldız yaratıp seyirci çoğunluğuna mal etmek ve sırtını ona yaslayarak para kazanmak, sinemanın başlangıcında da vardı. Ancak, İkinci Dünya Savaşına doğru ve ondan sonradır ki, yapımcılar sinemada gerçek söz sahibi kişilere, yani rejisörlere değer verip onlari yüceltme onlara sırt dayama politikasını ayranlar. Buna, ayrıca mecburdular a... Star sisteminin kişisi, kendisi--in bir silâh olduğunu anlar anlamaz unu hemencecik yapımcıya çeviriyor e kendi çıkarına kullanıyordu. Sebep "Benim sırtımdan kazanıyor. Mademöyle, o kazanacağına ben kazanırım, daha iyi"ydi.

Köklü bir geçmişe ve belirgin bir geleneğe sahip olmayan türk sinemacı star sistemini - bermûtad - geç "keşfetti" Başlangıcından bu yana itasın, kendi sinemasına karşı "aman reklam olur sonra" gibi karakuşî bir ürkeklikle ne sayfalarında yer veriyor, ne de söz konusu etmeye yanaşıyordu. Ancak, türk sinemasında yer almış kişiler, herhangi bir skandal olarak karıştıklarında, basın, kötülememe bu kişilere - garip bir davranışla - Bu defa da en baş köşeyi veriyordu.

Bu durumda, yapımcılar en doğru planı yaptılar: Ya kendi başlarına birer organa sahip olma yoluna gittiler, ya da çıkanları ele geçirip oralarda kendi kendilerinin propagandasını yapmaya başladılar. Üçüncü olarak izlenen yol ,eli kalem tutanları kendi hesaplarına çalıştırmak ve yayın organı çıkartmakta.

Hiç bir ülkede rastlanmamış bir başka yol da yine Tükiyede kendini göstermekte gecikmedi. Bu önce yapın organı çıkarıp sonradan yapımcılığa atlamak yoluydu.

Star sistemi, bu tür yollardan geçirilerek kuruldu. Önce yavaştan yavaştan başladı, sonra da gemi azıya aldı. Öyle bir duruma gelindi ki, yayın organları, yaratılan zorlama yıldızların organı halini aldı. Sayılan zaten dört, ya da beşi aşmıyordu. O yüzden de organlarda hep bu dört beş stardan söz edilir, hep onların kapak resimlen ve röportajları yayınlanır oldu Bu çeşit organların tiryakisi olan seyirci ise, stara ve sisteme kolaycacık alıştı, boyun eğdi.

Organların yanı sıra da..

Hesapta bir de işletmeciler bulunuyordu. Türkiye İzmir, Adana, Karadeniz, Ankara ve İstanbul olmak üzere beş işletme bölgesine ayrılmıştı. önceleri etliye sütlüye pek karışmayan işletmediler, sonra sonra yapımcılara yatırım yapmağa, açık kredi vermeğe başladılar. Bu davranış türk sinemasını önlenmez bir film enflasyonuna götürdü. Eldeki sinema seyircisi sayısıyla yine sinema salonları sayısı belliydi ve bu sayılar -yenilerin katılmaması sebebiyle- son derece sınırlandırılmıştı. Bunu hesaplamayan işletmecilerle yapımcılar, iç pazarın kaldıramıyacağı oranda film çevrimine gittiler. Başlangıçta işler gayet iyi gitti. Ama sonraları hız verilen çevirme makinesini durdurmak bir türlü mümkün olmuyordu. Durdurmaktan geçildi, hızı kesmek de ayrıca mümkün değildi.

Ayhan Işık, bir filminin çevriminde

Sel gider...

Bundan sonrasında iğler tamamen arap saçma döndü ve işin içinden ne yapımcılar ve ne de işletmeciler çıkabildiler. Çıkamadılar, çünkü hız, yepyeni, mecburiyetleri de beraberinde getirmişti. Filmleri kısa bir süre içinde ve ucuza çıkarmak gerekiyordu. Bu ise, işi gürültüye getirmek demekti. Nitekim öyle de oldu. Yeni ve türedi rejisörler on günde, onbeş günde film çevirmeyi, senaryocular dört günde senaryo teslimini bir hüner haline getirdiler. Zu hızlı akışta starlar da üzerlerine düşeni eksiksiz yerine getiriyorlardı. Her filmde oynuyorlar, film üstüne film çeviriyorlar ve bu arada hissettirmeden fiat arttırımına gidiyorlardı.

Yapımcılarla işletmeciler, işte bu hızlı akış arasında gemilerini karaya oturttular. Starlar, ilk ağızda her film de kolay ve ucuzuna oynamışlar ve sistemin geleneğini yapımcıya değil de kendi çıkarlarına uygulamışlardı. Ama bu uygulamayı yaparlarken de bunun farkında değillerdi. Herşey, bütün iptidai sinemalarda olduğu gibi "tabiaten" oluyordu!

1962-63 ile 1963-64 sinema mevsiminde star sistemi en şiddetli devrini yaşadı. Bu devreye hem "şiddet'', hem de "altın devir" demek yerinde olacaktır. Çünkü starlar dizginleri ellerine geçirmişler, yapımcılara istediklerim yaptırıyorlar, buttun" yanı sıra da istedikleri fiyata dırıltıya meydan vermeden alışıveriyorlardı.

İçlerinde, bir yıl içinde kazancı 1 milyon türk lirasının üstünde olanlarla, bunu açıklamayı ünlerine ün katma sayanlar bile çıktı.

En büyük star

Sistemin en göz alıcı oyuncusu, erkekler arasında Ayhan Işık, kadınlar arasında da Belgin Doruktu. Son-

radan bir yapımcı ile evlenen ve o yapım şirketinin filmlerinde oynamayı prensip edinen Belgin Dorukun yetine yayıncılarla yapımcılar hemen bir yenisini piyasaya sürdüler. Bu genç, fakat akça pakçaklığı ve etli butluluğu ile Anadolu seyircisinin "türk sinemasınm sultanı diye adlandırdığı Türkân Şoraydı.

Ayhan Işık, erkek oyuncular içinde en çok "okumuş" olanıydı. Işık dışındaki "jön"lerin eğitim oram ortaokulu ya geçiyor, ya geçmiyordu. Işık, Güzelsanatlar Akademisini bitirmişti, Bâbıâlide çalışmış, bir yarışma kazanarak sinemaya geçmişti. Üstelik, yıldızının ilk parladığı anlarda da bir Hollywood yolculuğu yapmıştı. Yani, dünyaya bir pencerelini sürekli olarak açık tutuyordu,

Işık, türk sinemasının her yıl değişen film modasında, en çok macera filmlerinde ün kazanmakla beraber öbür türleri de denemiştir. Komedi oynamıştır, melodrama girmiştir, kostümlü filmler çevirmiştir. Yayın organlarının da aracılığında bu filmleriyle seyirci arasında sağlam bir köprü, kuran Işık, giderek "türk sinemasının kralı" diye anılmaya başlanmıştır. Kral, sistemin çarklarını herkesten daha iyi görüp, herkesten daha iyi kendi hesabına döndürmeyi de başarmıştır. Öyle ki, fiyatını, bir mevsim öncesi yirmibin liradan bir mevsim sonrasında altmış bin liraya çıkartmış ve çarkın, durmaması adına yapımcılar bunu kabullenmek Kotunda kalmışlardır. İşin hoş yanı, çarkı Işık lehine çevirtenler de yapımcılarla işletmecilerin ta kendileridir!

Ayılma, ancak üzerinden iki mevsim geçtikten sonra oldu. Maloluş hesapları ile külahlarını önlerine koyan yapımcılar ve işletmeciler, yanlış ata oynadıklarını birdenbire farksttiler. Bu yanlış at, star sistemidir ve starta öylesine giriş girmiştir M, engellemek, ancak atı yarış dışı etmekte kaabil olabilecektir.

Ata kıydılar

Yapımcılar, sonunda bütünüyle kayba uğramaktansa, sistemin yarattığı kişileri engellemeyi daha uygun buldular. Yaratılan starı ancak yeni yaratılacak star vurabilirdi. Derhal çarklar geriye çevrilmeğe ve eski starları yere serecek yeni starlar yaratılmaya başlandı.

Eski starlar, herşeyden önce fazla pahalıydılar. Stara ödenen para ile maliyet ansızın yükseliveriyor, buna

Türkân Şoray

"Sultan Hanım"ımız!

karşılık bilet fiyatlarında herhangi bir oynama görülmüyordu, Üstelik, yılda, eskilerine katılan sinema sa-

İzzet Günay

Yeni "Kral"

lonlarının oranı yüzde biri zor buluyordu.

Yeni yaratılan starlar, yayın organlarında çok geçmeden boyverdiler: Eskileri kıyaslanınca pek zayıf ve pek tutarsızdılar ama, Sisteme her zaman ve her yerde güvenilebilirdi.

Gerçekten de sistem, kendisine güvenenleri yalancı çıkarmadı. Seyirci çin pek vakitsiz, fakat yapımcı için tam zamanında yeniler meydanı dolduruver diler. İzzet Günaylar, Tamer Yiğitler, Ediz Hunlar ve Cüneyt Arkınlar birbiri arkasına film çevirmeğe başladılar. Yapımcılar, eskilere karşı katiyen bayrak kaldırmış, savaş açmış görünmüş yorlardı. Bu arada bütün yaptıkları yenileri - çünkü ucuzdular - birbirleri arasında değiş tokuş ediyorlar, seyirciyi gücendirmemek için de listelerini eskilerden de bir-iki film koyuyorlardi. Güdülen en güzel taktik, "lanse" edilecek yeni bir erkek oyuncuyu, sistemin starı kadın oyuncunun karşısına, kadını ise yine sistemin erken otarma kargı çıkarıyorlar, eskinin hızından yeniye katmaya bakıyorlardı.

Bugün, yapımcıların bu politikası 1964-63 sinema mevsimi için en geçerli politikadır. Çevrilen film sayısında herhangi bir inme, ya da çıkma olmamıştır ama, starların oturdukları taht, çoktan çatırdamaya başlamış ve bir çoğu da yerlerinden zorla kaldırılmıştır.

Şimdi yeniler, sistemin çarklarından, geçmek ve star olma yolundadırlar. Yalnız, yapımcılarla işletmecilerin unuttukları tek nokta, sistemi değiştirme yerine sistemin kişilerini değiştirme yolunu seçtikleridir ki, yanlışlığın büyüğü buradan gelmektedir.

Sistemin yenileri, bu gidişle, en geç, gelecek mevsime eskilerin yerine star olacaklardır. Star olacaklar ve eskilerin yaptığı gibi silâhı doğrudan doğruya yine yapımcıya ve işletmeciye çevireceklerdir. Fiyatlar, daha mevsim açılmadan ağır ağır yükseltilmeye başlamıştır. Bu durumda mevsim sonuna kadar yenilerin aldıkları, eskileri naldıklarına yaklaşmış olacaktır.

Böylece yapımcılar ve işletmeciler "benim oğlum bina okur, döner döner gene okurcun canlı ve elle tutulur birer örneği olmakta devam edeceklerdir.

ŞİDDETLİ
BAŞ
AĞRILARINA
KARŞI
GRİPİN
başarı ile
kullanılır!
BAŞ VE DİŞ
NEZLE
GRİP
GRİPİN
KİNİNLİ
GRİPİN
GRİPİN
4-29
GRİPİN 4 saat ara ile günde 3 adet alınabilir